

แนวทางการนำเสนอ แนวปฏิบัติที่ดี

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางการนำเสนอ แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

เอกสารวิชาการลำดับที่ 06/2560

พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2560

จำนวนพิมพ์ 1,800 เล่ม

จัดทำต้นฉบับและเผยแพร่

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ

ถนนจามเทวี ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52100

โทรศัพท์ 0-5422-4862

โทรสาร 0-5422-1127

พิมพ์ที่ : บอยการพิมพ์

80 หมู่ 2 ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง 52170

โทร. 08-1026-1140, 08-3209-7302, 0-5429-6289

E-mail : bprint1997@windowslive.com

คำนำ

จากหลักการที่ว่า “ถ้าได้นำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้นก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ดังนั้น เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการปฏิบัติงานขององค์กร คือ ให้คนในองค์กรมี Best Practice เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตในการทำงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

สถาบัน กศน.ภาคเหนือ ได้จัดทำเอกสารวิชาการ “แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)” เล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. และผู้ที่สนใจทั่วไป ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พร้อมทั้งใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เอกสารเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาที่จำเป็นในการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีพร้อมตัวอย่าง เพื่อให้เห็นแนวทางในการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้แก่ แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การดำเนินงานเพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยและด้านการส่งเสริมการรู้หนังสือ การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

สถาบัน กศน.ภาคเหนือ ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารวิชาการ “แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)” เล่มนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานสถานศึกษาและบุคลากร ใช้เป็นแนวทางและนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป

(นายจำเรญ มูลพอง)

ผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคเหนือ

มิถุนายน 2560

๗

แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

สารบัญ

	หน้า
▶ คำนำ	ก
▶ สารบัญ	ค
▶ แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	1
☞ ความหมายของแนวปฏิบัติที่ดี	1
☞ จุดเริ่มต้นของ Best Practice	1
☞ Best Practice มีความสำคัญอย่างไร	1
☞ Best Practice กับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike	1
☞ Best Practice ในหน่วยงาน	2
☞ คุณลักษณะของ Best Practice	2
☞ การดำเนินงาน Best Practice	3
☞ แนวทางการเขียน Best Practice	4
▶ การดำเนินงานเพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA)	7
▶ ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	9
☞ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	10
☞ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	22
☞ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	30
☞ ด้านการส่งเสริมการรู้หนังสือ	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
▶ การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	
ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	53
☞ ความเป็นมาของการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	53
☞ แนวพระราชดำริในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	54
☞ การเขียนนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	
ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	54
▶ ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	
ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	59
☞ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย	60
☞ ด้านการศึกษา	66
☞ ด้านการส่งเสริมอาชีพ	71
☞ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	77
☞ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น	84
▶ บรรณานุกรม	90
▶ คณะผู้จัดทำ	91

แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ความหมายของแนวปฏิบัติที่ดี

แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หมายถึง วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หรือสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ มีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ บันทึกเป็นเอกสารเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

จุดเริ่มต้นของ Best Practice

Best Practice เริ่มจากวงการแพทย์ เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่ดี ไม่ว่าจะนำไปปฏิบัติที่ไหนอย่างไร ซึ่งผลงานที่ปฏิบัตินั้นได้นำไปสู่ผลสำเร็จ หน่วยงานจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติที่ดีกับหน่วยงานย่อย และมีการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ผลสุดท้าย คือการนำ Best Practice นั้นไปใช้จนเป็นมาตรฐาน ตัวอย่างโปรแกรมที่ได้รางวัล คือ โปรแกรมการเชิญชวนผู้ดูแลผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งมารักษาที่ศูนย์การรักษา โดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะการวิจัย ผลของโปรแกรมพบว่า 90% ของผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยส่วนใหญ่เป็นมะเร็งในระยะแรกเท่านั้น ผู้ป่วยมีความพึงพอใจในการดูแลรักษาจากโปรแกรมดังกล่าวที่เป็น Best Practice

Best Practice มีความสำคัญอย่างไร

จากหลักการที่ว่า “ถ้าได้นำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้น ก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ดังนั้น เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้ในองค์กร คือ เพื่อให้คนในองค์กร มี Best Practice ในการทำงานที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังคำกล่าวของ Peter Senge ที่ว่า ความรู้ คือความสามารถในการทำอะไรรก็ตาม อย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions)

Best Practice กับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike

Edward Lee Thorndike (พ.ศ. 2417-2492) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้ค้นพบทฤษฎีความต่อเนื่อง (Connectionism) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก เช่น เมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ผู้เรียนจะทำแบบลองผิดลองถูก เพื่อเลือกที่จริง ทั้งที่เท็จ จนกระทั่งจับได้ว่า ควรทำอย่างไร จึงจะถูกต้องและรวดเร็ว ก็จะเลือกทำด้วยวิธีนั้นในครั้งต่อไป

Best Practice ในหน่วยงาน

การทำให้เกิด Best Practice ในหน่วยงาน สามารถทำให้เกิดขึ้นได้หลายช่องทาง

1. เกิดจากบุคคล อันมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ เป้าหมายของหน่วยงานที่คาดหวังความสำเร็จ ผู้ปฏิบัติงานเรียนรู้จากการปฏิบัติ ริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาการทำงาน เสนอแนะวิธีการทำงาน อาจเกิดแนวคิด การรับรู้จากข้อแนะนำของผู้บริหาร วิทยากร เพื่อนร่วมงาน หน่วยงานอื่น และผู้รับบริการ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิธีการใหม่หรือวิธีการที่ดีกว่า
2. เกิดจากปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ความกดดันของผู้รับบริการ การแข่งขัน การขับเคลื่อนนโยบายขององค์กร ภาวะข้อจำกัดของทรัพยากร ภาวะวิกฤต ทำให้มีการแสวงหาแนวทาง กระบวนการ วิธีการที่ดีกว่า เพื่อให้ได้ผลสำเร็จสูงสุด
3. เกิดจากแรงขับเคลื่อนการพัฒนา ค้นหาวิธีการใหม่ สร้างความพึงพอใจของผู้รับบริการ เสริมสร้างสร้างประสิทธิภาพขององค์กร

คุณลักษณะงานของ Best Practice

การวินิจฉัย Best Practice เป็นพลังที่ช่วยกันยกระดับความคิด สามารถมีมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย ยอมรับมุมมองที่แตกต่างจากมุมมองของตนเองได้ดีขึ้น มีประเด็นในการพิจารณาพอสังเขปดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของหน่วยงาน
2. สนองต่อนโยบายการแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน
3. ลดขั้นตอน ลดรอบระยะเวลาการทำงาน
4. ลดทรัพยากร ลดค่าใช้จ่าย
5. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการทำงาน
6. ริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่
7. สามารถทำแผนผังเชิงเปรียบเทียบวิธีการเก่ากับใหม่ และสิ่งที่เป็นวิธีใหม่จะให้ประโยชน์อะไรที่ดีกว่าวิธีเก่า
8. อำนวยความสะดวกในการใช้
9. วางระบบในการให้บริการ และมีช่องทางที่หลากหลายในการให้บริการดังกล่าว
10. สามารถเทียบเคียงวิธีการทำงานลักษณะเดียวกันกับหน่วยงานอื่นได้
11. มีผลผลิต/ความสำเร็จเพิ่มขึ้น
12. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
13. สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
14. มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

การดำเนินงาน Best Practice

หน่วยงานสามารถดำเนินการได้หลายกระบวนการ เช่น ดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA)

P : การวางแผน

D : การปฏิบัติ

C : การตรวจสอบประเมินผล

A : การปรับปรุงพัฒนา กำหนดกิจกรรมใหม่ และสามารถเลือกนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน เช่น CQI (Continuous Quality Improvement) RCA (Root Cause Analysis) FMEA (Failure Mode Evaluation Analysis) และอื่น ๆ มาช่วยในการดำเนินงาน จนเกิด Best Practice ซึ่งพอจะสรุปเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1. การค้นหา Best Practice

การค้นหา Best Practice เพื่อดูสิ่งที่เราคิดว่า เจอแล้ว ใช้แล้ว และคิดว่าเป็น Best Practice ของเรา จริง ๆ แล้ว ใช่ หรือ ไม่ใช่ มีสิ่งที่จะช่วยในการค้นหาง่าย ๆ ดังนี้

- การวิเคราะห์บริบท ความคาดหวังของหน่วยงาน/สังคม/ผู้มีส่วนได้เสีย
- พิจารณาว่า PDCA ได้ครบวงจรหรือยัง
- ขั้นตอนนั้นเป็น “นวัตกรรม” หรือไม่
- ตั้งคำถามว่านวัตกรรมนั้น
 - คืออะไร What
 - ทำอย่างไร How
 - ทำเพื่ออะไร Why
- วิเคราะห์ปัจจัยที่สำเร็จและบทเรียนที่ได้เรียนรู้

2. เกณฑ์พิจารณา Best Practice

การพิจารณาว่าสิ่งที่ผู้เขียน คิดว่าเป็น Best Practice นั้น ผู้อ่านมีเกณฑ์ง่าย ๆ ในการพิจารณาว่าเป็น Best Practice หรือไม่ ดังนี้

- 1) สอดคล้องกับ “ความคาดหวัง” ของหน่วยงาน/โรงเรียน/ชุมชน/ผู้ปกครอง/ผู้เกี่ยวข้อง
- 2) มี PDCA จนเห็นแนวโน้มของตัวชี้วัด
- 3) ผู้เขียนบอกเล่าได้ว่า “ทำอะไร What” “ทำอย่างไร How” “ทำไมจึงทำ Why”
- 4) ผลลัพธ์เป็นไป/สอดคล้อง/สะท้อนตามมาตรฐานหรือข้อกำหนด
- 5) เป็นสิ่งที่ “ปฏิบัติได้จริงและเห็นผลแล้ว” ไม่ใช่แนวคิด หรือ ทฤษฎี

3. การเขียน Best Practice

การเขียน Best Practice อาจเขียนในรูปแบบ/องค์ประกอบ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไป

2) ผลงาน/ระบบงานที่เป็น Best Practice (คืออย่างไร How) ซึ่งอาจเขียนโดยการแยกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) ขั้นตอนการดำเนินงาน หรือ Flow (แผนภูมิ) ของระบบงานที่ทำ

(2) วิธีการและนวัตกรรมที่เป็น Best Practice หรือ อาจเขียนบอกเล่าขั้นตอนการดำเนินงานจนสำเร็จเป็นผลงานที่ดีเลิศเป็นความเรียงก็ได้

3) ปัจจัยเกื้อหนุน (ดีเพราะอะไร What) หรือปัจจัยแห่งความสำเร็จ/ความภาคภูมิใจและบทเรียนที่ได้รับ

4) ผลการดำเนินงาน (ดีแค่ไหน Why) ซึ่งอาจจะเอาไว้ในหัวข้อที่ 2 ก็ได้ ทั้งนี้ ควรเน้นตัวชี้วัดสำคัญต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจใช้แผนภูมิหรือกราฟ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจนเกิดผลสำเร็จ และอาจมีแผนงานในอนาคตด้วยก็ได้

แนวทางการเขียน Best Practice

การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี สามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบ สำหรับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในครั้งนี้ ได้กำหนดหัวข้อสำหรับการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีประกอบด้วย 15 หัวข้อ ดังนี้

1. ชื่อผลงาน (ระบุชื่อผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี)

ควรเป็นวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานสำคัญที่มีส่วนช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายที่กำหนดไว้

2. หน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.ตำบล (ระบุชื่อหน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.ตำบลที่พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี)

3. คณะทำงานพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (ระบุชื่อบุคคล)

4. ความสอดคล้อง (ระบุความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ)

5. ที่มาและความสำคัญของผลงาน

ให้เขียนระบุเหตุผล/ความจำเป็นว่าทำไมต้องทำโครงการนี้

6. วัตถุประสงค์

ให้ระบุว่า เมื่อได้ทำโครงการ/กิจกรรมนี้แล้วเสร็จจะเกิดอะไรขึ้น หรือคาดหวังว่าจะเกิดอะไรขึ้นที่เป็นผลจากการทำโครงการ/กิจกรรมนี้ โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

7. วิธีดำเนินการ

7.1 เขียนอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานโดยละเอียด เช่น ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนศึกษาอะไร ศึกษาหรือแบ่งกลุ่มศึกษาอย่างไร และดูผลจากอะไร โดยวิธีไหน อย่างไร เป็นต้น ถัดจากนั้น ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนที่ 4 ทำอย่างไรไปเรื่อย ๆ

7.2 เขียนวิธีการทดลอง โดยเรียงลำดับก่อนหลัง ใส่หมายเลขเป็นข้อ ๆ เขียนให้ได้ใจความต่อเนื่อง ชัดเจน กระชับ อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่วกวน

7.3 บอกวิธีการหาข้อมูลว่าทำอย่างไร เช่น นำมาเขียนในรูปตาราง แผนภูมิ กราฟ ฯลฯ

8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ให้ระบุว่า อะไรหรือสิ่งใดเป็นสิ่งที่บ่งบอกความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม (ระบุไว้เพื่อการประเมินผล) รวมทั้งระบุเป้าหมายของความสำเร็จด้วย

9. การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ให้ระบุวิธีการประเมินผล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือเครื่องมือการประเมินผลตามตัวชี้วัดที่ระบุไว้ทุกตัว

10. ผลการดำเนินงาน

ให้ระบุผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด

11. บทสรุป

ให้ระบุบทสรุปที่ได้จากการทำโครงการ/กิจกรรม ควรสรุปวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ดี ผลของการใช้แนวปฏิบัติที่ดี และความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ

12. กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

ให้ระบุกลยุทธ์หรือปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ที่เป็นเทคนิค หรือวิธีการทำงาน หรือปัจจัยใด ๆ ที่คณะทำงานเห็นว่า ช่วยให้การทำโครงการ/กิจกรรมแนวปฏิบัติที่ดีประสบความสำเร็จ

13. ข้อเสนอแนะ

ให้ระบุแนวทางการนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้ในการพัฒนางาน หรือพัฒนากระบวนการทำงาน ควรเขียนในลักษณะเสนอแนะวิธีการปรับปรุง/พัฒนางาน หรือพัฒนากระบวนการทำงานให้ดีขึ้น

13.1 ให้บอกว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ไปทำอะไรได้บ้าง

13.2 เขียนข้อเสนอแนะเป็นข้อ ๆ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย

14. การอ้างอิง (ระบุแหล่งอ้างอิง เอกสารอ้างอิง ฯลฯ)

ให้ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้อ้างอิง หรือข้อมูลที่ใช้ค้นคว้า ศึกษาหาข้อมูล ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการทำโครงการ/กิจกรรมนี้ สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการทำโครงการมีการเขียนได้หลายรูปแบบ เช่น ระบบนาม-ปี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายบทความหรือท้ายเล่ม โดยผู้เขียนบทความจะต้องรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ได้ใช้อ้างอิงในผลงานของตน เรียกว่า รายการเอกสารอ้างอิง (References List) หรือ บรรณานุกรม (Bibliography) ซึ่งมีข้อแตกต่างกัน ดังนี้

1) เอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเฉพาะรายการเอกสารที่ถูกอ้างไว้ในส่วนเนื้อเรื่องเท่านั้น ดังนั้น จำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงในส่วนท้ายเรื่อง จึงต้องมีจำนวนเท่ากับที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง

2) บรรณานุกรม เป็นการรวบรวมรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงในส่วนเนื้อหาทั้งหมด รวมทั้งรายการเอกสารที่มีได้อ้างไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง มารวบรวมไว้ก็ได้ หากเห็นว่าเอกสารนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขียน และจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน ดังนั้นจำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงในส่วนท้ายเรื่องจึงอาจมีมากกว่าจำนวนที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง

สำหรับการเลือกใช้ระหว่างเอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม ขึ้นอยู่กับลักษณะการอ้างอิงตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

15. ภาคผนวก

ส่วนประกอบที่เขียนเพิ่มเติมในตอนท้าย (ถ้ามี) เพื่อช่วยให้เห็นความสมบูรณ์ในข้อมูลเนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน และผลของการดำเนินงาน อาจประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกเหนือจากส่วนที่จัดไว้ในเนื้อหา สำเนาเอกสารหายาก โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ นอกจากนี้อาจมีรายละเอียดอื่น ๆ เช่น คำอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอน หรือวิธีทำภาพประกอบ การสร้างเครื่องมือหรืออุปกรณ์การทดลอง ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นหรือสร้างขึ้นในโครงการ/กิจกรรมนั้น ๆ สำหรับกรณีมีภาคผนวกหลายภาค ให้จัดเป็นภาคผนวก ก ภาคผนวก ข และภาคผนวก ค ตามลำดับ และให้ขึ้นหน้าใหม่เมื่อขึ้นภาคผนวกใหม่ และพิมพ์หน้าบอกตอนสำหรับภาคผนวกนั้น ๆ ด้วย

การดำเนินงานเพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA)

ด้านการวางแผน (P)

1. สำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย และข้อมูลบริบทของชุมชนในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ
2. วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ
3. ค้นหา Best Practice โดยมีประเด็นพิจารณา ดังนี้
 - เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของหน่วยงาน/สถานศึกษา/บทบาทหน้าที่
 - สนองนโยบาย การแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน/สถานศึกษา/กลุ่มเป้าหมาย
 - ลดขั้นตอน ลดรอบระยะเวลาการทำงาน ลดทรัพยากร ลดค่าใช้จ่าย
 - เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการทำงาน
 - เป็นวิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ (นวัตกรรม) โดยตั้งคำถามว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) ทำอย่างไร (How) ทำเพื่ออะไร (Why)
 - สามารถทำแผนผังเชิงเปรียบเทียบวิธีการเก่าและใหม่ และสิ่งที่เป็นวิธีใหม่จะให้ประโยชน์อะไรที่ดีกว่าวิธีเก่า
 - สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้
 - เป็นการวางระบบในการให้บริการ และมีช่องทางที่หลากหลายในการให้บริการ
4. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และพิจารณาในข้อ 1 – 3 มากำหนดกรอบการดำเนินงานที่พิจารณาแล้วว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
 - กำหนดวัตถุประสงค์โครงการ/กิจกรรม
 - กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ
 - กำหนดวิธีดำเนินการ
 - กำหนดวิธีการประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ด้านการดำเนินงาน (D)

ปฏิบัติงานตามกรอบการดำเนินงานของแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C)

ติดตามและประเมินผล โดยใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินผลที่กำหนด

ด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (A)

1. สรุปผลการดำเนินงาน
2. จัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามหัวข้อการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
 - 1) ชื่อผลงาน (ระบุชื่อผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี)
 - 2) หน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.ตำบล (ระบุชื่อหน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.

ตำบลที่พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี)

- 3) คณะทำงานพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (ระบุชื่อบุคคล)
- 4) ความสอดคล้อง (ระบุความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ)
- 5) ที่มาและความสำคัญของผลงาน
- 6) วัตถุประสงค์
- 7) วิธีดำเนินการ
- 8) ตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 9) การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล
- 10) ผลการดำเนินงาน
- 11) บทสรุป
- 12) กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ
- 13) ข้อเสนอแนะ
- 14) การอ้างอิง (ระบุแหล่งอ้างอิง เอกสารอ้างอิง ฯลฯ)
- 15) ภาคผนวก

ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของงาน กศน. ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ คณะผู้จัดทำได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลบางส่วน เพื่อให้ผู้ศึกษาเอกสารได้มองเห็นภาพการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีที่ครอบคลุมทุกประเด็น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของงาน กศน. ซึ่งจะขอเสนอตัวอย่างเพียงบางส่วนของบทบาทหน้าที่ของครู กศน. ทั้งครู กศน.ตำบล และครูอาสาสมัคร ดังนี้

- 1) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
- 3) ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4) ด้านการส่งเสริมการรู้หนังสือ

ตัวอย่างที่ 1 : ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ชื่อผลงาน : ผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
กศน.ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2. หน่วยงาน/ สถานศึกษา : กศน.อำเภอห้างฉัตร สำนักงาน กศน.จังหวัดลำปาง

3. คณะทำงาน นางจรัสรัชช์ ถาน้อย ครู กศน.ตำบล

4. ความสอดคล้อง

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ปีงบประมาณ 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษา ข้อ 1.3 ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย “ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิถีจัดการเรียนรู้” โดยการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อ การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาระบบ ICT การพัฒนาบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินเทียบระดับการศึกษา การพัฒนาระบบสะสมและการเทียบโอนผลการเรียน และให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ

5. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเขียนเป็นการสื่อสารเพื่อแสดงออกถึงความรู้ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์โดยใช้ตัวหนังสือ และเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสื่อสาร ดังนั้น การเขียนจึงเป็นทักษะที่สำคัญที่สามารถสื่อความหมายได้นานกว่าการพูด สามารถตรวจสอบและใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมได้อีกวิธีหนึ่ง (ชนิดา ภูมิสถิต, ม.ป.ป.)

กศน.ตำบลห้างฉัตร ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เขียนคำ ไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย สะกดผิด เขียนพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ผิด เขียนตามภาษาพูด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีทักษะการเขียนภาษาไทยที่ถูกต้อง โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

6. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

6.1 เพื่อหาค่าพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

6.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

7. วิธีดำเนินการวิจัย

7.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

7.1.1 ประชากร

ผู้เรียน กศน.ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 47 คน ของ กศน.ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

7.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้เรียน กศน.ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่มีปัญหาในการเขียนสะกดคำไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ของ กศน.ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

7.2 การดำเนินการจัดกิจกรรม

การดำเนินการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

7.2.1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนที่เรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้แบบทดสอบ การสังเกต และแบบสำรวจความต้องการ เพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

7.2.2 วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์เห็นได้ว่า การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยนี้ เป็นบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องช่วยเหลือแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ในเรื่อง การเขียนสะกดคำภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2559 ในเรื่อง “ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิถีจัดการเรียนรู้” โดยการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อแก้ปัญหการเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

7.2.3 ค้นหา Best Practice ในการแก้ปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยนำประเด็นการพิจารณาเพื่อค้นหา Best Practice มาพิจารณา พบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนในการช่วยเหลือผู้เรียนแก้ปัญหาการเรียน จึงได้วางแผนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาการเรียนของผู้เรียน ดังนี้

1) ครูสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนในการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

2) ครูศึกษาข้อมูลและเทคนิควิธีการในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อินเทอร์เน็ต ผู้รู้ ฯลฯ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3) ครูวางแผนการพัฒนาสื่อ ได้แก่ แบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อแก้ปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทย ของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

4) ครูวางแผนการติดตามประเมินผลการใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย ดังกล่าว โดยการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผลการเรียน รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อแบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย

7.2.4 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการเขียนของกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 5 แบบฝึก โดยการกำหนดประเด็นเนื้อหาในแบบฝึกฯ ให้ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกเรื่อง เช่น ตัวสะกด พยัญชนะ สระวรรณยุกต์ เป็นต้น และเลือกใช้คำที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

7.2.5 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของแบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบบตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบประเมินประเด็นประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้

7.2.6 นำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ ไปจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน จำนวน 5 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยดำเนินการตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบ ONIE Model ดังนี้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (O : Orientation)

- 1) ครูพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางลายลักษณ์อักษรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่า มีอะไรบ้าง (ได้แก่ การเขียนจดหมายราชการ การเขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกข้อมูลหรือข้อความผ่านสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ฯลฯ เป็นต้น)
- 2) ครูให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเขียนเพื่อการสื่อสารและคำที่ต้องใช้บ่อย แต่เป็นคำยากที่ผู้เรียนเขียนไม่ได้
- 3) ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเขียนของตนเอง และคำที่ต้องใช้บ่อยแต่เขียนไม่ได้ (เช่น การติดต่อสื่อสารกับพ่อ แม่ ลูก ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ฯลฯ ผ่านทางไลน์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น)
- 4) ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบว่า เมื่อเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยจบแล้ว ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในเรื่องใดบ้าง

ขั้นจัดกระบวนการเรียนรู้ (N : New ways)

- 1) ครูชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เรียนในการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 5 แบบฝึก
- 2) ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
- 3) ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ จำนวน 5 แบบฝึก โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้พร้อมทั้งฝึกทักษะทีละแบบฝึก
- 4) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะจบแต่ละแบบฝึก ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้จากการเรียนรู้และฝึกทักษะโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ

ขั้นฝึกปฏิบัติ (I : Implement)

- 1) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะจบแต่ละแบบฝึก ครูให้ผู้เรียนฝึกการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์ทั้งไลน์ และเฟซบุ๊ก โดยใช้สมาร์ทโฟนของผู้เรียน หรือคอมพิวเตอร์ใน กศน.ตำบล สำหรับผู้เรียนที่ไม่มีสมาร์ทโฟน
- 2) กรณีผู้เรียนที่ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกไลน์ หรือเฟซบุ๊ก ครูให้ผู้เรียนฝึกการใช้ไลน์และเฟซบุ๊ก โดยเริ่มจากการกรอกข้อมูลการสมัครใช้ไลน์และเฟซบุ๊ก

ขั้นประเมินผล (D : Evaluation)

- 1) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะครบทุกแบบฝึก พร้อมทั้งนำไปฝึกปฏิบัติโดยประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันผ่านสื่อออนไลน์แล้ว ครูให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
- 2) ครูให้ผู้เรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

7.2.7 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) คำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย จากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

2) คำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นหลังเรียน จากผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียนและผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

3) คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยแปลความหมายของระดับความพึงพอใจ

7.2.8 สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.2.9 เผยแพร่ผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำเสนอผลงานกับเพื่อนครู เพื่อให้เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7.2.10 นำข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่ได้ทดลองใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย และจากการวิพากษ์ของเพื่อนครูในกิจกรรมเผยแพร่ผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีสภาพปัญหาเหมือนกันต่อไป

8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

8.1 แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียนทั้งกลุ่มได้

8.2 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

9. การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

9.1 การประเมินผล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังนี้

9.1.1 คำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย จากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

9.1.2 คำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นหลังเรียน จากผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียนและผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

9.1.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยแปลความหมายของระดับความพึงพอใจ กาญจนา วัฒนาอายุ (2548: 166) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

9.2 เครื่องมือการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

9.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการเขียนของกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 5 แบบฝึก

9.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบทดสอบก่อนเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
- 2) แบบทดสอบก่อนเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
- 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักการ วิธีการในการสร้างแบบฝึกทักษะ แบบทดสอบ และแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย
- 3) นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้
 - (1) แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์การเรียนรู้
 - (2) แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้
 - (3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 4) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

10. ผลการวิจัย

10.1 ค่าดัชนีประสิทธิผลเป็นกลุ่ม มีค่าเท่ากับ 0.6419 คิดเป็นค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นหลังเรียนของผู้เรียนทั้งกลุ่ม เท่ากับ 64.19 แสดงว่าการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของผู้เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย สามารถพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของผู้เรียนทั้งกลุ่มได้ โดยมีค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้น คิดเป็น 64.19

10.2 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 (S.D = 0.94)

11. บทสรุป

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยครั้งนี้ ดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle : PDCA) ดังนี้

ด้านการวางแผน (P)

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนที่เรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้แบบทดสอบ การสังเกต และแบบสำรวจความต้องการเพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

2. วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์เห็นได้ว่าการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยนี้ เป็นบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องช่วยเหลือแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ในเรื่อง การเขียนสะกดคำภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2559 ในเรื่อง “ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิถีจัดการเรียนรู้” โดยการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อแก้ปัญหาการเขียนสะกดคำภาษาไทย ของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

3. ค้นหา Best Practice โดยพิจารณาประเด็น ดังนี้

- เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของบทบาทหน้าที่
- สนองนโยบาย การแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน กศน.
- เป็นวิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ (นวัตกรรม) โดยตั้งคำถามว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) ทำอย่างไร (How) ทำเพื่ออะไร (Why)

- มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน
- สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
- มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

จากการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อค้นหา Best Practice ในการแก้ปัญหา การเขียนสะกดคำภาษาไทย พบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนใน การช่วยเหลือผู้เรียนแก้ปัญหาการเรียน จึงได้วางแผนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาการเรียนของผู้เรียน ดังนี้

3.1 ครูสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนในการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2 ครูศึกษาข้อมูลและเทคนิควิธีการในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อินเทอร์เน็ต ผู้รู้ ฯลฯ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3.3 ครูวางแผนการพัฒนาสื่อ ได้แก่ แบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อแก้ปัญหา การเขียนสะกดคำภาษาไทย ของผู้เรียนที่มีปัญหาในการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

3.4 ครูวางแผนการติดตามประเมินผลการใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย ดังกล่าว โดยการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผลการเรียน รวมทั้งประเมิน ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อแบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย

4. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และพิจารณาในข้อ 1 – 3 มากำหนดกรอบการดำเนินงานที่ พิจารณาแล้วว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 3) กำหนดวิธีดำเนินการ
- 4) กำหนดวิธีการประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ด้านการดำเนินงาน (D)

1. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการเขียนของกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบฝึกทักษะการเขียน สะกดคำภาษาไทย จำนวน 5 แบบฝึก โดยการกำหนดประเด็นเนื้อหาในแบบฝึกฯ ให้ครอบคลุม ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกเรื่อง เช่น ตัวสะกด พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เป็นต้น และเลือกใช้คำที่ ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของแบบฝึกการเขียนสะกดคำภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบบตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ ก่อนเรียน – หลังเรียน และแบบประเมินประเด็นประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้

3. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบ ONIE Model ดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (O : Orientation)

1) ครูพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางลายลักษณ์อักษรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่า มีอะไรบ้าง (ได้แก่ การเขียนจดหมายราชการ การเขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกข้อมูลหรือข้อความผ่านสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก ฯลฯ เป็นต้น)

2) ครูให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเขียนเพื่อการสื่อสาร และคำที่ต้องใช้บ่อย แต่เป็นคำยากที่ผู้เรียนเขียนไม่ได้

3) ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเขียนของตนเอง และคำที่ต้องใช้บ่อยแต่เขียนไม่ได้ (เช่น การติดต่อสื่อสารกับพ่อ แม่ ลูก ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ฯลฯ ผ่านทางไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น)

4) ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบว่า เมื่อเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยจบแล้ว ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในเรื่องใดบ้าง

ขั้นจัดกระบวนการเรียนรู้ (N : New ways)

1) ครูชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เรียนในการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 5 แบบฝึก

2) ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3) ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำจำนวน 5 แบบฝึก โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้พร้อมทั้งฝึกทักษะที่ละแบบฝึก

4) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะจบแต่ละแบบฝึก ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้จากการเรียนรู้และฝึกทักษะโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ

ขั้นฝึกปฏิบัติ (I : Implement)

1) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะจนแต่ละแบบฝึก ครูให้ผู้เรียนฝึกการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์ทั้งไลน์ และเฟซบุ๊ก โดยใช้สมาร์ทโฟนของผู้เรียน หรือคอมพิวเตอร์ใน กศน. ตำบล สำหรับผู้เรียนที่ไม่มีสมาร์ทโฟน

2) กรณีผู้เรียนที่ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกไลน์ หรือเฟซบุ๊ก ครูให้ผู้เรียนฝึกการใช้ไลน์และเฟซบุ๊ก โดยเริ่มจากการกรอกข้อมูลการสมัครใช้ไลน์และเฟซบุ๊ก

ขั้นประเมินผล (D : Evaluation)

1) เมื่อผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะครบทุกแบบฝึก พร้อมทั้งนำไปฝึกปฏิบัติ โดยประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันผ่านสื่อออนไลน์แล้ว ครูให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

2) ครูให้ผู้เรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C)

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

2. ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) คำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย จากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

2) คำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นหลังเรียน จากผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียนและผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

3) คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยแปลความหมายของระดับความพึงพอใจ

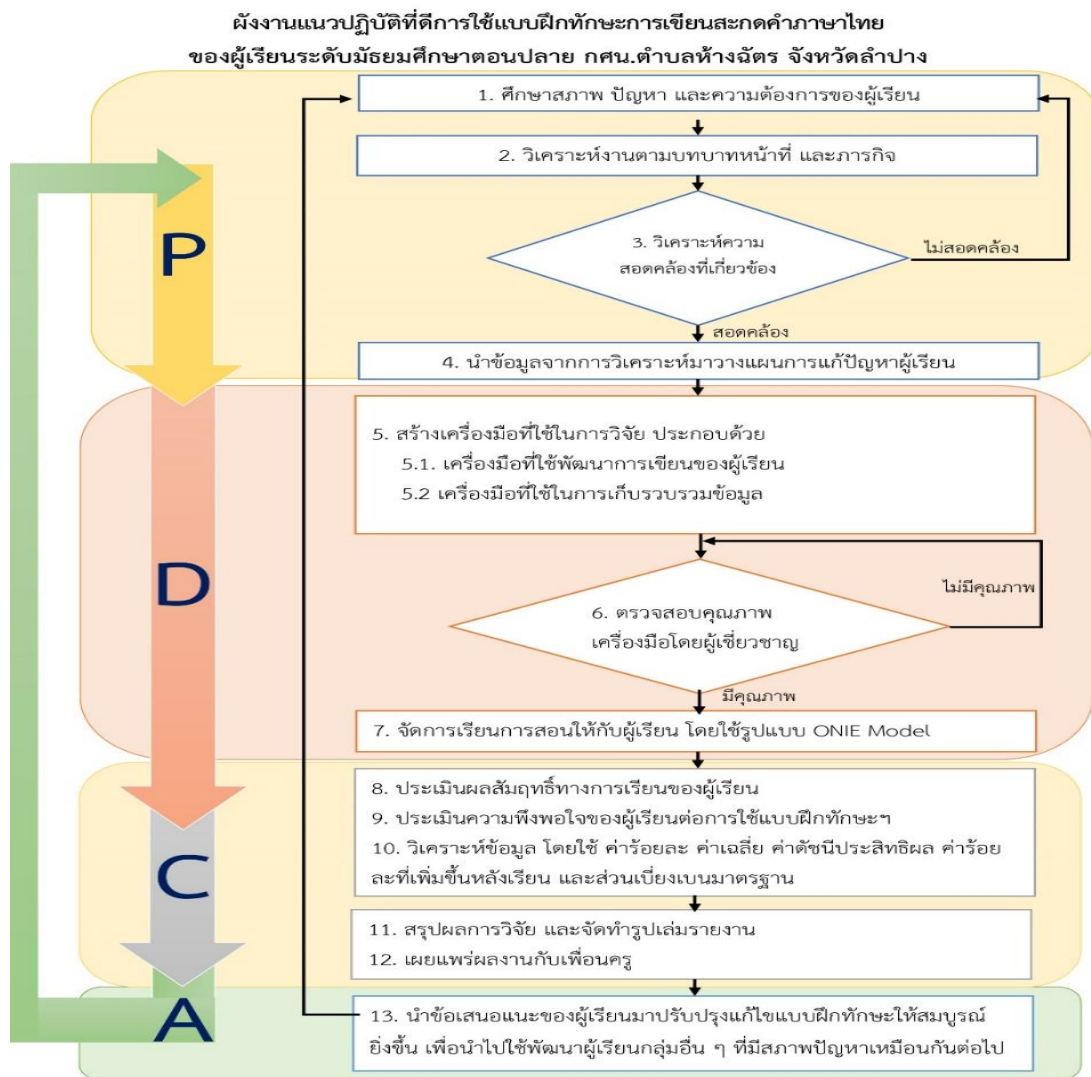
4. สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. เผยแพร่ผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำเสนอผลงานกับเพื่อนครู เพื่อให้เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (A)

นำข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่ได้ทดลองใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย และจากการวิพากษ์ของเพื่อนครูในกิจกรรมเผยแพร่ผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีสภาพปัญหาเหมือนกันต่อไป

การดำเนินการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังผังงานแนวปฏิบัติที่ดีการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

12. กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

12.1 การสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนในการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

12.2 การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เทคนิควิธีการสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจของครูผู้สอน

12.3 การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยครั้งนี้ สร้างขึ้นจากสภาพ ปัญหา การเขียนสะกดคำของผู้เรียน และเลือกคำที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้สามารถ ทำให้ผู้เรียนมี ความพึงพอใจต่อการการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำอยู่ในระดับมาก

12.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรม ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำเสนอผลการปฏิบัติในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจใน การเรียนรู้มากขึ้น

12.5 การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยครั้งนี้ ดำเนินการตามแนวทาง วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ สามารถ ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน ทำให้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้พัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของผู้เรียนทั้งกลุ่มได้

13. ข้อเสนอแนะ

13.1 ครู กศน.ในแต่ละพื้นที่ควรมีการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย ตาม สภาพปัญหาของผู้เรียน ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

13.2 ครู กศน.ควรวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความ ต้องการเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตามหลักสูตร

14. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วัฒมา (2548). การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ธนพรการพิมพ์.
ชนิดา ภูมิสถิต. (ม.ป.ป.). การพัฒนาทักษะทางการเขียน. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.npu.ac.th/gad/pdf/m6.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม 2557).

15. ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย
- แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน
- แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย

ภาคผนวก ข ผลการวิจัย

- ตารางแสดงค่าร้อยละ ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย
- ตารางแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ รายวิชาภาษาไทย

ตัวอย่างที่ 2 : ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

1. ชื่อผลงาน ทอผ้า สานไผ่ สร้างรายได้ให้ชุมชน
2. หน่วยงาน/สถานศึกษา: ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกองสูง
ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. คณะทำงาน : นายนิธิ หน่อพรหม ครู ศศช.
นางสุนีย์ ศรีวิชัย ครู ศศช.
4. ความสอดคล้อง
 - แผน กพด. ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559 วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ
5. ที่มาและความสำคัญของผลงาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทรงใช้โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้เป็นของทุกภาคส่วน ต่อมาใน พ.ศ. 2534 โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชนและสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ขึ้น มีลักษณะเป็นสหกรณ์นักเรียน ซึ่งจะให้บริการแก่สมาชิกสหกรณ์และชาวบ้านได้ อันจะส่งผลต่อชุมชนในอนาคต ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกองสูง จึงได้สอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ทำให้พบว่า ชาวบ้านกองสูงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ และปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ ข้าว พริก และกระเทียม ด้านการปศุสัตว์ ชาวบ้านมีการเลี้ยงไก่ สุกร แพะ และกระบือ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อประกอบพิธีกรรมหรือเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น รายได้หลักจึงมาจากการทำการเกษตร ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และจากการศึกษาชุมชน พบว่า ชุมชนแห่งนี้ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการจักสาน ภูมิปัญญาด้านการทอผ้ากะเหรี่ยง เป็นต้น หากได้รับการส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ ก็จะเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพให้แก่คนในชุมชนอีกทางเลือกหนึ่ง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกองสูง จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการทอผ้า สานไผ่ สร้างรายได้ให้ชุมชน เพื่อใช้ชาวบ้านมีรายได้เสริมและเรียนรู้ด้านอาชีพผ่านกระบวนการสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้

6. วัตถุประสงค์

- 6.1 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเด็กมีความรู้และทักษะในการจักสาน และการทอผ้ากะเหรี่ยง
- 6.2 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่มีความรู้และทักษะในด้านการพัฒนารูปแบบของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง และสามารถสร้างรายได้ได้จริง
- 6.3 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทั้งเด็กและผู้ใหญ่มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานในสหกรณ์ชุมชน

7. วิธีดำเนินการ

7.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

- 7.1.1 ผู้เรียนเด็ก จำนวน 25 คน
- 7.1.2 ผู้เรียนผู้ใหญ่ จำนวน 17 คน

7.2 การดำเนินการจัดกิจกรรม

7.2.1 ครู ผู้เรียน และชุมชนร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ โดยการจัดเวทีประชาคม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ทำให้ทราบว่าชุมชนมีภูมิปัญญาที่มีความชำนาญด้านการจักสานและการทอผ้ากะเหรี่ยง อีกทั้งในพื้นที่ยังมีวัสดุจากธรรมชาติที่สามารถนำมาทำผลิตภัณฑ์ได้ เช่น ไม้ไผ่สำหรับทำเครื่องจักสาน เปลือกไม้แดงสำหรับย้อมสีฝ้าย

7.2.2 ครู ผู้เรียน และชุมชน ประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ ผลที่ผู้ร่วมโครงการจะได้รับ ทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการเป็นผู้เรียนเด็ก จำนวน 25 คน ผู้เรียนผู้ใหญ่ จำนวน 17 คน

7.2.3 ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน และการดำเนินงานสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน

7.2.4 ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงานและทำข้อตกลง คือ สหกรณ์ฯ จะรับซื้อสินค้าจากชุมชนในราคาที่เหมาะสม (สินค้าที่ผลิตโดยใช้ทุนของสมาชิกทั้งหมด จะรับซื้อในราคาที่แพงกว่าผลงานที่ผลิตจากวัสดุที่สหกรณ์ฯ สนับสนุน) จากนั้นสหกรณ์ฯ จะนำไปขายต่อโดยเพิ่มราคาสินค้า 20% ส่วนผลกำไรได้จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ เช่น ซื้อฝ้ายสำหรับทอผ้าและนำผลผลิตกลับมาขายผ่านระบบสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้

7.2.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพโดยให้ความรู้ผู้เรียนผู้ใหญ่ เรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง โดยการใช้สื่อรูปภาพ และอธิบาย จากนั้นผลิตเครื่องจักสานและทอผ้ากะเหรี่ยง โดยเน้นให้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ใช้สีและรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อ และนำมาวางจำหน่ายในสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้

7.2.6 ให้ผู้เรียนเด็กฝึกจักสานและทอผ้ากะเหรี่ยง โดยให้ผู้ปกครอง ภูมิปัญญา เป็นผู้สอน และบันทึกรูปแบบ ลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อเป็นคลังความรู้

7.2.7 ปลุกฝังอุดมการณ์สหกรณ์ และให้ความรู้เรื่อง หลักการสหกรณ์ วิธีการสหกรณ์ และระบบบัญชีแบบง่ายให้กับผู้เรียนเด็กและผู้ใหญ่ พร้อมทั้งให้ฝึกปฏิบัติการจัดทำบัญชี

7.2.8 ให้ผู้เรียนที่เป็นคณะกรรมการสหกรณ์ฯ จัดทำบัญชีรายการสินค้า ตรวจสอบและบันทึกสินค้าคงเหลือ ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสหกรณ์ฯ โดยมีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

7.2.9 ปลุกฝังจิตสำนึกให้สมาชิกรู้จักประหยัด อดออม พึ่งพาตนเอง รักและเห็นคุณค่ารวมถึงประโยชน์ของธรรมชาติ

7.2.10 ศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้ติดตามการดำเนินงานโดยประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ และสมาชิกโครงการทุกเดือน มีการตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข

7.2.11 สรุปผลการดำเนินงานรายงานเดือน และรายปี รวมถึงประเมินผลการซื้อ-ขาย

7.2.12 สรุปผลการดำเนินโครงการที่ได้จากการติดตามประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยการรวบรวมผลงานที่เป็นจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการประเมินผลการนำไปใช้ประโยชน์ และจัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ

7.2.13 เผยแพร่ผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยการนำเสนอผลงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุม กศน.อำเภอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนจัดกิจกรรมครั้งต่อไป รวมทั้งนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง เช่น นำเสนอข้อมูลในศูนย์การเรียนรู้ฯ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนเด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน ฯลฯ

7.2.14 นำข้อเสนอแนะของผู้เรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง มาปรับปรุงรูปแบบและวิธีการดำเนินงานการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนอื่นที่มีสภาพบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ได้นำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพต่อไป

8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

8.1 ผู้เรียนเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะการจักสานและการทอผ้ากะเหรี่ยง รวมถึงการดำเนินงานสหกรณ์ชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ฯ

8.2 ผู้เรียนผู้ใหญ่ สามารถพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ และมีความรู้เรื่องการดำเนินงานสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ฯ

9. การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ประเมินผลตามสภาพจริง โดยการประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ฯ และสมาชิกโครงการทุกเดือน มีการตรวจบัญชีสหกรณ์ ประเมินผลงานการจักสานเครื่องจักสานและการทอผ้ากะเหรี่ยง โดยใช้แบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และจากบันทึกของผู้เรียนเกี่ยวกับชื่อรูปแบบ ลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง และประเมินความรู้ ความเข้าใจจากการสอบปากเปล่า โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. ผลการดำเนินงาน

10.1 ผลที่เกิดกับผู้เรียนเด็ก

10.1.1 ผู้เรียนเด็กทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะด้านการจักสานและการทอผ้ากะเหรี่ยง รวมถึงได้บันทึกและรวบรวมข้อมูลเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อใช้เป็นสื่อความรู้

10.1.2 ผู้เรียนเด็ก จำนวน 5 คน ได้รับการฝึกและสามารถปฏิบัติงานในสหกรณ์ฯ ในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่บัญชี เจ้าหน้าที่ควบคุมสินค้า ส่วนอีก 20 คน มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานสหกรณ์

10.2 ผลที่เกิดกับผู้เรียนใหญ่

ผู้เรียนผู้ใหญ่ จำนวน 17 คน สามารถพัฒนารูปแบบและลวดลายเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง โดยประยุกต์รูปแบบและลวดลายใหม่เข้ากับรูปแบบดั้งเดิมของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง ซึ่งผลผลิตที่ได้ทั้งหมดนำมาจำหน่ายผ่านสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ ทำให้ผู้ร่วมโครงการทุกคนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,000 บาทต่อปี

11. บทสรุป

โครงการทอผ้า สานไม้ สร้างรายได้ครั้งนี้ ดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ดังนี้

ด้านการวางแผน (P)

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน และชุมชน โดยการจัดเวทีประชาคม เพื่อนำมาวางแผนจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพบริบท ศักยภาพของชุมชน ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และคนในชุมชน

2. วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น แผน กพด. ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์งาน จะเห็นได้ว่า เป็นงานตามบทบาทหน้าที่ของครู ศคช. ที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ตลอดจนการจัด ศคช. เพื่อเป็นศูนย์ข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นภารกิจหลัก อีกทั้งเพื่อตอบสนองต่อการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามแผน กพด. ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559 วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

3. ค้นหา Best Practice โดยพิจารณาประเด็น ดังนี้

- เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของบทบาทหน้าที่
- สนองนโยบาย การแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน กศน.

- เป็นวิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ (นวัตกรรม) โดยตั้งคำถามว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) ทำอย่างไร (How) ทำเพื่ออะไร (Why)
- มีผลผลิต/ความสำเร็จเพิ่มขึ้น
- สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
- มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

จากการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อค้นหา Best Practice ในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน พบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่โดยตรงของครู ศสช. และเป็นการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นรุดกันดาร จึงได้วางแผนเพื่อดำเนินการตามบทบาทภารกิจ ดังนี้

1) ครู ผู้เรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการของชุมชน โดยการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ ผลที่ผู้ร่วมโครงการจะได้รับ ทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการเป็นผู้เรียนเด็ก จำนวน 25 คน ผู้เรียนผู้ใหญ่ จำนวน 17 คน

2) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน และการดำเนินงานสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ โดยครู และผู้เรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้เรียนเด็ก พร้อมทั้งจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์

3) ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงานและทำข้อตกลง คือ สหกรณ์ฯ จะรับซื้อสินค้าจากชุมชนในราคาที่เหมาะสม (สินค้าที่ผลิตโดยใช้ทุนของสมาชิกทั้งหมด จะรับซื้อในราคาที่แพงกว่าผลงานที่ผลิตจากวัสดุที่สหกรณ์ฯ สนับสนุน) จากนั้นสหกรณ์ฯ จะนำไปขายต่อโดยเพิ่มราคาสินค้า 20% ส่วนผลกำไรได้จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ เช่น ซื้อผ้าสำหรับทอผ้าและนำผลผลิตกลับมาขายผ่านระบบสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้

4. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และพิจารณาในข้อ 1 – 3 มากำหนดกรอบการดำเนินงานที่พิจารณาแล้วว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 3) กำหนดวิธีดำเนินการ
- 4) กำหนดวิธีการประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ด้านการดำเนินงาน (D)

จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพตามที่ได้วางแผนและออกแบบกิจกรรมไว้ โดยให้การให้ความรู้และฝึกทักษะปฏิบัติ ดังนี้

1) จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพโดยให้ความรู้ผู้เรียนผู้ใหญ่ เรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง โดยการใช้สื่อรูปภาพ และอธิบาย จากนั้นผลิตเครื่องจักสานและทอผ้า

กะเหรี่ยง โดยเน้นให้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ใช้สีและรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของ กลุ่มผู้ซื้อ และนำมาวางจำหน่ายในสหกรณ์เพื่อชุมชนในศูนย์การเรียนรู้

2) ให้ผู้เรียนเด็กฝึกจักสานและทอผ้ากะเหรี่ยง โดยให้ผู้ปกครอง ภูมิปัญญา เป็นผู้สอน และ บันทึกรูปแบบ ลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อเป็นคลังความรู้

3) ปลุกฝังอุดมการณ์สหกรณ์ และให้ความรู้เรื่อง หลักการสหกรณ์ วิธีการสหกรณ์ และ ระบบบัญชีแบบง่ายให้กับผู้เรียนเด็กและผู้ใหญ่ พร้อมทั้งให้ฝึกปฏิบัติการจัดทำบัญชี

4) ให้ผู้เรียนที่เป็นคณะกรรมการสหกรณ์ฯ จัดทำบัญชีรายการสินค้า ตรวจสอบและบันทึก สินค้าคงเหลือ ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสหกรณ์ฯ โดยมีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นผู้ให้ คำปรึกษาแนะนำ

5) ปลุกฝังจิตสำนึกให้สมาชิกรู้จักประหยัด อดออม พึ่งพาตนเอง รักและเห็นคุณค่ารวมถึง ประโยชน์ของธรรมชาติ

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C)

1. ประเมินผลตามสภาพจริง โดยศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้ติดตามการดำเนินงานโดยการประชุม คณะกรรมการสหกรณ์ฯ และสมาชิกโครงการทุกเดือน มีการตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ทราบผล ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ประเมินผลงานการจัก สานเครื่องจักสานและการทอผ้ากะเหรี่ยง โดยใช้แบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และจากบันทึกของ ผู้เรียนเกี่ยวกับชื่อรูปแบบ ลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง และประเมินความรู้ ความ เข้าใจจากการสอบปากเปล่า โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. สรุปผลการดำเนินงานรายงานรายเดือน และรายปี รวมถึงประเมินผลการซื้อ-ขาย

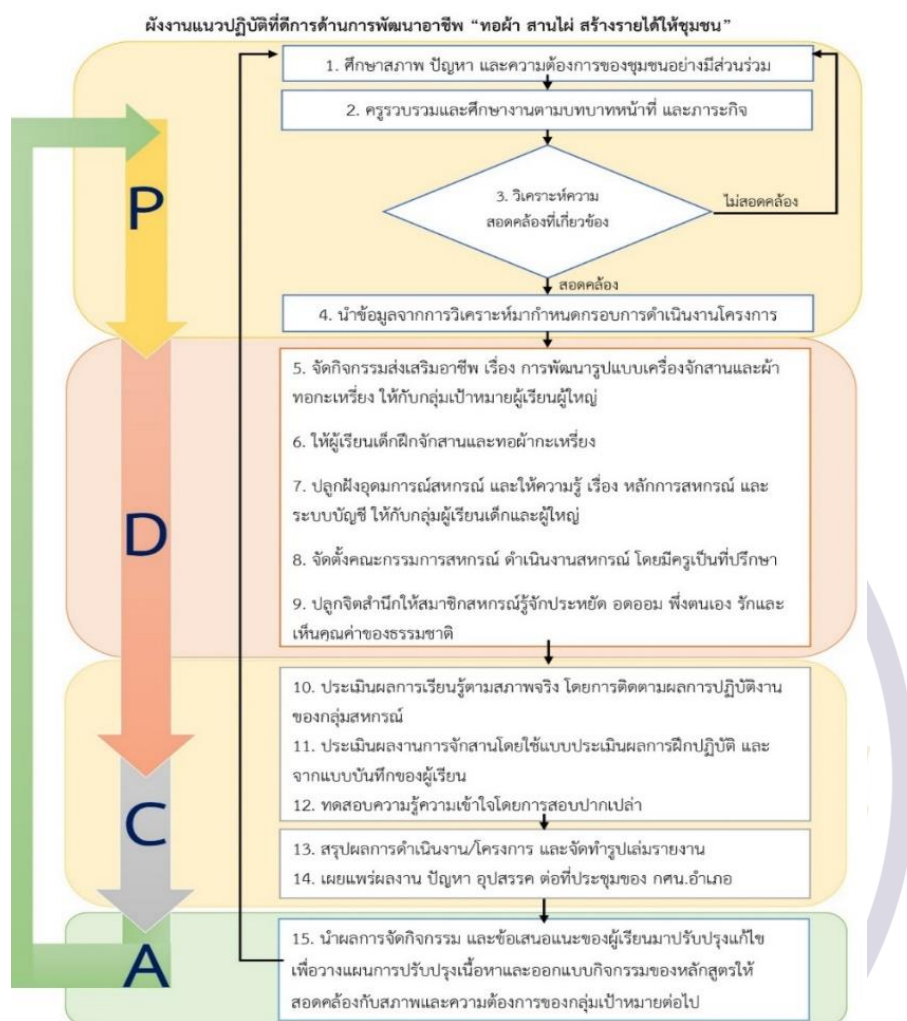
3. สรุปผลการดำเนินโครงการที่ได้จากการติดตามประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยการ รวบรวมผลงานที่เป็นจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการประเมินผลการนำไปใช้ ประโยชน์ และจัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

4. เผยแพร่ผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยการ นำเสนอผลงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุม กศน.อำเภอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ วางแผนจัดกิจกรรมครั้งต่อไป รวมทั้งนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง เช่น นำเสนอข้อมูลในศูนย์การเรียนรู้ฯ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนเด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน ฯลฯ

ด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (A)

นำข้อเสนอแนะของผู้เรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง มาปรับปรุงรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน การส่งเสริมอาชีพ เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนอื่นที่มีสภาพบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ได้นำไปปรับใช้ในการ จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพต่อไป

การดำเนินการโครงการทอผ้า สานไม้ สร้างรายได้ ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle : PDCA) ดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังผังงานแนวปฏิบัติที่ดีด้านการส่งเสริมอาชีพ ดังนี้

12. กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

12.1 การมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน และชุมชนในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ทำให้รู้สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาชุมชนของตนเองให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้

12.2 การนำเอาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรในชุมชน เป็นองค์ความรู้ พื้นฐานในการต่อยอดความรู้ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

12.3 โครงการทอผ้า สานไม้ สร้างรายได้ครั้งนี้ ดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของ เดมมิ่ง (Deming Cycle : PDCA) ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ในทุก ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา ความต้องการของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน ชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมของครู ผู้เรียน ชุมชน ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลทุกขั้นตอน จึงทำให้สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งสองกลุ่มได้บรรลุตาม ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

13. ข้อเสนอแนะ

13.1 ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนารูปแบบงานจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงอย่างต่อเนื่อง เช่น การประยุกต์งานจักสานกับผ้าทอกะเหรี่ยงให้อยู่ในผลิตภัณฑ์ขึ้นเดียวกัน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

13.2 ควรเผยแพร่และขยายความรู้รูปแบบและลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงสู่ชุมชนอื่น ๆ

13.3 ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจสามารถศึกษาข้อมูลรูปแบบและลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยงได้จากคลังความรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้รวบรวมจัดเก็บไว้ได้อย่างหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ของสถานศึกษา/หน่วยงานต้นสังกัด สื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook YouTube ฯลฯ

13.4 ควรพัฒนาผู้เรียนในเรื่องช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ โดยเรียนรู้จากศูนย์ดิจิทัลชุมชน เพื่อเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง ตลอดจนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชน

14. เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2551). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 - 2559.** กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ผ้ากะเหรี่ยง **chezmoi handicraft.** [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.Chezmoi.myhome.com> (วันที่ค้นข้อมูล 30 มีนาคม 2557).

15. ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- สำเนาบันทึกการประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ฯ และสมาชิกโครงการ
- สำเนารายงานการตรวจบัญชีสหกรณ์
- สำเนาบันทึกของผู้เรียนเกี่ยวกับชื่อรูปแบบ ลวดลายของเครื่องจักสานและผ้าทอกะเหรี่ยง
- แบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม

ตัวอย่างที่ 3 : ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

1. ชื่อผลงาน : กล่องความรู้กินได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”
2. หน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.ตำบล : ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง กศน.อำเภอเมืองลำปาง สำนักงาน กศน.จังหวัดลำปาง
3. คณะทำงานพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี : นางจิตราภรณ์ เทวนะ บรรณารักษ์ชำนาญการ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง
4. ความสอดคล้อง
 - สอดคล้องยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2560 ภารกิจต่อเนื่อง ข้อ 1 ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ข้อ 1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย ข้อ 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาความสามารถในการอ่านและศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง
 - สอดคล้องกับการประกันคุณภาพสถานศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน/ผู้รับบริการ การศึกษาตามอัธยาศัย ตัวบ่งชี้ที่ 8 ความพึงพอใจต่อการให้บริการการศึกษาตามอัธยาศัย

5. ที่มาและความสำคัญของผลงาน

กล่องความรู้กินได้เป็นกิจกรรมของศูนย์ความรู้กินได้ (OKMD) ซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีหน้าที่หลักในการบริหารองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดความคิดในการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างแหล่งเรียนรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการทำมาหากินของคนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงได้จัดตั้งโครงการ “ศูนย์ความรู้กินได้” โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาห้องสมุดประชาชนแหล่งเรียนรู้เพื่อการทำมาหากินของคนในชุมชน โดยคำว่า “ศูนย์ความรู้กินได้” มาจากประโยคที่ว่า “เพราะความรู้...ใช้ทำมาหากินได้” โดยดำเนินการที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นต้นแบบ เพื่อให้ห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบนี้ไปพัฒนาห้องสมุดของตนได้ นอกจากนี้โครงการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจโลก โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปต่อยอดสู่การประกอบอาชีพ เพื่อที่จะสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ให้แก่สินค้าและบริการของตัวเองต่อไปได้ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปางได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการทำมาหากินตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้าถึงองค์ความรู้ และนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ในการประกอบอาชีพด้วยการผลิต

เป็นสินค้าหรือบริการที่มีคุณค่า และเพื่อสร้างวัฒนธรรมการใช้ “ความรู้” เป็น “ทุน” ในการทำมาหากิน ซึ่ง
กล่องความรู้ก็ได้ของห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปางที่พัฒนาขึ้น คือ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”

6. วัตถุประสงค์

6.1 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้
ได้จริง

6.2 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถผลิตอาหารที่มีประโยชน์ สะอาด และปลอดภัย ไว้บริโภค
ในครัวเรือน

6.3 เพื่อให้ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพให้กับชุมชน

7. วิธีดำเนินการ

7.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไปในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง จำนวน 50 คน

7.2 การดำเนินการจัดกิจกรรม

7.2.1 ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพของ
ผู้ใช้บริการห้องสมุด โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน โดยการสัมภาษณ์รายคน เพื่อนำข้อมูล
ไปวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7.2.2 วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น
ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา
ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์เห็นได้ว่า กล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก” นี้ เป็นบทบาท
หน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน
กศน. ประจำปีงบประมาณ 2560 ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และ
พัฒนาความสามารถในการอ่านและศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้ประชาชน
สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้
ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับการประกันคุณภาพสถานศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพ
ผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน/ผู้รับบริการ การศึกษาตามอัธยาศัย ตัวบ่งชี้ที่ 8 ความพึงพอใจ
ต่อการให้บริการการศึกษาตามอัธยาศัย

7.2.3 ค้นหา Best Practice ในการเผยแพร่ความรู้ การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก
โดยนำประเด็นการพิจารณาเพื่อค้นหา Best Practice มาพิจารณา พบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
บทบาทหน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่
กลุ่มเป้าหมาย โดยการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน พร้อมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง
ทันสมัย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง จึงได้วางแผนเพื่อ
ดำเนินการพัฒนากล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก” ดังนี้

- 1) เข้ารับการอบรมการพัฒนาคลังความรู้กันได้ กับศูนย์ความรู้กันได้ (OKMD)
- 2) วิเคราะห์ความต้องการในการประกอบอาชีพ แหล่งเรียนรู้ โอกาส ความเป็นไปได้ ในการประกอบอาชีพในจังหวัดลำปาง
- 3) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพการเพาะต้นอ่อน โดยคัดเลือกอาชีพเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก เนื่องจากมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ มีผู้ประกอบการน้อย และมีความต้องการในตลาดสูง
- 4) วางแผนการพัฒนาคลังความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”
- 5) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้คลังความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”
- 6) วางแผนการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้คลังความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”

7.2.4 ดำเนินการ

1) พัฒนาคลังความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก” โดยนำความรู้ที่ศึกษารวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ สื่อ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและสำรวจพื้นที่เพื่อสรรหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ผู้ประกอบการเพาะต้นอ่อนพืชเพื่อจำหน่าย เพื่อศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการในการเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก และนำความรู้ที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติด้วยตนเองในการเพาะต้นอ่อนทานตะวัน ผักบุ้ง ใต้วเหมียวหรือต้นอ่อนถั่วลันเตา โดยใช้การเปรียบเทียบระหว่าง ต้นทุน เวลา ผลผลิต การเก็บรักษา ความต้องการของผู้บริโภคและจุดคุ้มทุน โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาประมวล และเรียบเรียงเนื้อหาความรู้เป็นความรู้ใหม่ที่ถอดมาจากประสบการณ์ของตนเอง เนื้อหาคลังความรู้ มีเนื้อหา 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1) ทำไมต้องต้นอ่อนพืชออร์แกนิก 2) เช็คความพร้อมก่อนประกอบอาชีพ 3) ลงมือทำ และ 4) ทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ

2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คลังความรู้กันได้ เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการใช้คลังความรู้กันได้

7.2.5 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคลังความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก” และเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหัวหน้ากลุ่มจัดการศึกษานอกระบบฯและผู้บริหาร กศน.อำเภอ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข คลังความรู้กันได้ และเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจ ก่อนนำไปให้กลุ่มเป้าหมายได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

7.2.6 จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ โดยใช้กล่องความรู้กึ่งินได้ โดยการสาธิตการเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก พร้อมทั้งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก โดยโปสเตอร์ที่แสดงข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน

7.2.7 ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กล่องความรู้กึ่งินได้ฯ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง กล่องความรู้กึ่งินได้ฯ

7.2.8 ดำเนินการติดตามผลการนำความรู้ กล่องความรู้กึ่งินได้ ไปใช้ประโยชน์ โดยดำเนินการติดตามหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมไปแล้วอย่างน้อย 1 เดือน โดยใช้แบบติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง กล่องความรู้กึ่งินได้

8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

8.1 ร้อยละ 30 ของผู้ร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้ได้จริง

8.2 ร้อยละ 80 ของผู้ร่วมกิจกรรมสามารถผลิตอาหารที่มีประโยชน์ สะอาด และปลอดภัย ไว้บริโภคในครัวเรือนได้ด้วยตนเอง

8.3 ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพให้กับชุมชน

9. การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

9.1 ติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยใช้แบบติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

9.2 ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กล่องความรู้กึ่งินได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก” โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กล่องความรู้กึ่งินได้ฯ

10. ผลการดำเนินงาน

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง ได้จัดทำกล่องความรู้กึ่งินได้ เรื่อง “การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก” และมีการเผยแพร่ความรู้โดยการนำเสนอกล่องความรู้กึ่งินได้ พร้อมทั้งสาธิตการเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิกให้กับผู้ร่วมกิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งสรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

10.1 ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้ได้จริง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00

10.2 ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถผลิตอาหารที่มีประโยชน์ สะอาด และปลอดภัย ไว้บริโภคในครัวเรือนได้ด้วยตนเอง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00

10.3 ห้องสมุดประชาชนจังหวัดลำปาง เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพให้กับชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้ชุดทดลองกล่องความรู้กึ่งินได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก” จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 93.00 นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ในครัวเรือนของตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 82.00

11. บทสรุป

กล่องความรู้กินได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก” เป็นการสนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้าถึงองค์ความรู้ และนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ ด้วยการผลิตเป็นสินค้า หรือบริการที่มีคุณค่าโดยใช้ “ความรู้” เป็น “ทุน” ในการทำมาหากิน มีการดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ดังนี้

ด้านการวางแผน (P)

1. ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพของผู้ใช้บริการห้องสมุด โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน โดยใช้การสัมภาษณ์รายคน เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์เห็นได้ว่า กล่องความรู้กินได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก” นี้ เป็นบทบาทหน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2560 ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาความสามารถในการอ่านและศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับการประกันคุณภาพสถานศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน/ผู้รับบริการ การศึกษาตามอัธยาศัย ตัวบ่งชี้ที่ 8 ความพึงพอใจต่อการให้บริการการศึกษาตามอัธยาศัย

3. เข้ารับการอบรมการพัฒนากล่องความรู้กินได้ กับศูนย์ความรู้กินได้ (OKMD)

4. วิเคราะห์ความต้องการในการประกอบอาชีพ แหล่งเรียนรู้ โอกาส ความเป็นไปได้ ในการประกอบอาชีพในจังหวัดลำปาง

5. ค้นหา Best Practice โดยพิจารณาประเด็น ดังนี้

- เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของบทบาทหน้าที่
- สนองนโยบาย การแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน กศน./ผู้รับบริการ
- เป็นวิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ (นวัตกรรม) โดยตั้งคำถามว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) ทำอย่างไร (How) ทำเพื่ออะไร (Why)
- มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
- มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

จากการพิจารณาประเด็นต่างๆ ดังกล่าวเพื่อค้นหา Best Practice ในการเผยแพร่ความรู้โดยใช้กล่องความรู้ก็ได้ พบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนโดยตรง ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่กลุ่มเป้าหมาย จึงได้วางแผนเพื่อดำเนินการพัฒนากล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก” ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลและวิธีการทำกล่องความรู้ก็ได้ พร้อมทั้งศึกษาความรู้เกี่ยวกับอาชีพการเพาะต้นอ่อน โดยคัดเลือกอาชีพเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก เนื่องจากมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และมีผู้ประกอบการน้อยมีความต้องการในตลาดสูง

2) วางแผนการพัฒนากล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”

3) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”

4) วางแผนการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้กล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”

ด้านการดำเนินงาน (D)

1. ดำเนินการพัฒนากล่องความรู้ก็ได้ฯ และสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 พัฒนากล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก” โดยนำความรู้ที่ศึกษารวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ สื่อ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและสำรวจพื้นที่เพื่อสรรหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ผู้ประกอบการเพาะต้นอ่อนพีชเพื่อจำหน่าย เพื่อศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการในการเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก และนำความรู้ที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติด้วยตนเองในการเพาะต้นอ่อนทานตะวัน ผักบุ้ง ใต้วเหมียวหรือต้นอ่อนถั่วลันเตา โดยมีการเปรียบเทียบระหว่าง ต้นทุน เวลา ผลผลิต การเก็บรักษา ความต้องการของผู้บริโภคและจุดคุ้มทุน โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาประมวล และเรียบเรียงเนื้อหาความรู้เป็นความรู้ใหม่ที่ถอดมาจากประสบการณ์ของตนเอง เนื้อหากล่องความรู้ มีเนื้อหา 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1) ทำไมต้องต้นอ่อนพีชออร์แกนิก 2) เช็คความพร้อมก่อนประกอบอาชีพ 3) ลงมือทำ และ 4) ทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ

1.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กล่องความรู้ก็ได้ เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการใช้กล่องความรู้ก็ได้

2. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของกล่องความรู้ก็ได้ “การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก” และเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหัวหน้ากลุ่มจัดการศึกษานอกระบบฯและผู้บริหาร กศน. อำเภอบึงสามพัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขกล่องความรู้ก็ได้ และเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจ ก่อนนำไปให้กลุ่มเป้าหมายได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ โดยใช้กล่องความรู้กินได้ โดยการสาธิตการเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก พร้อมทั้งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก โดยโปสเตอร์ที่แสดงข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C)

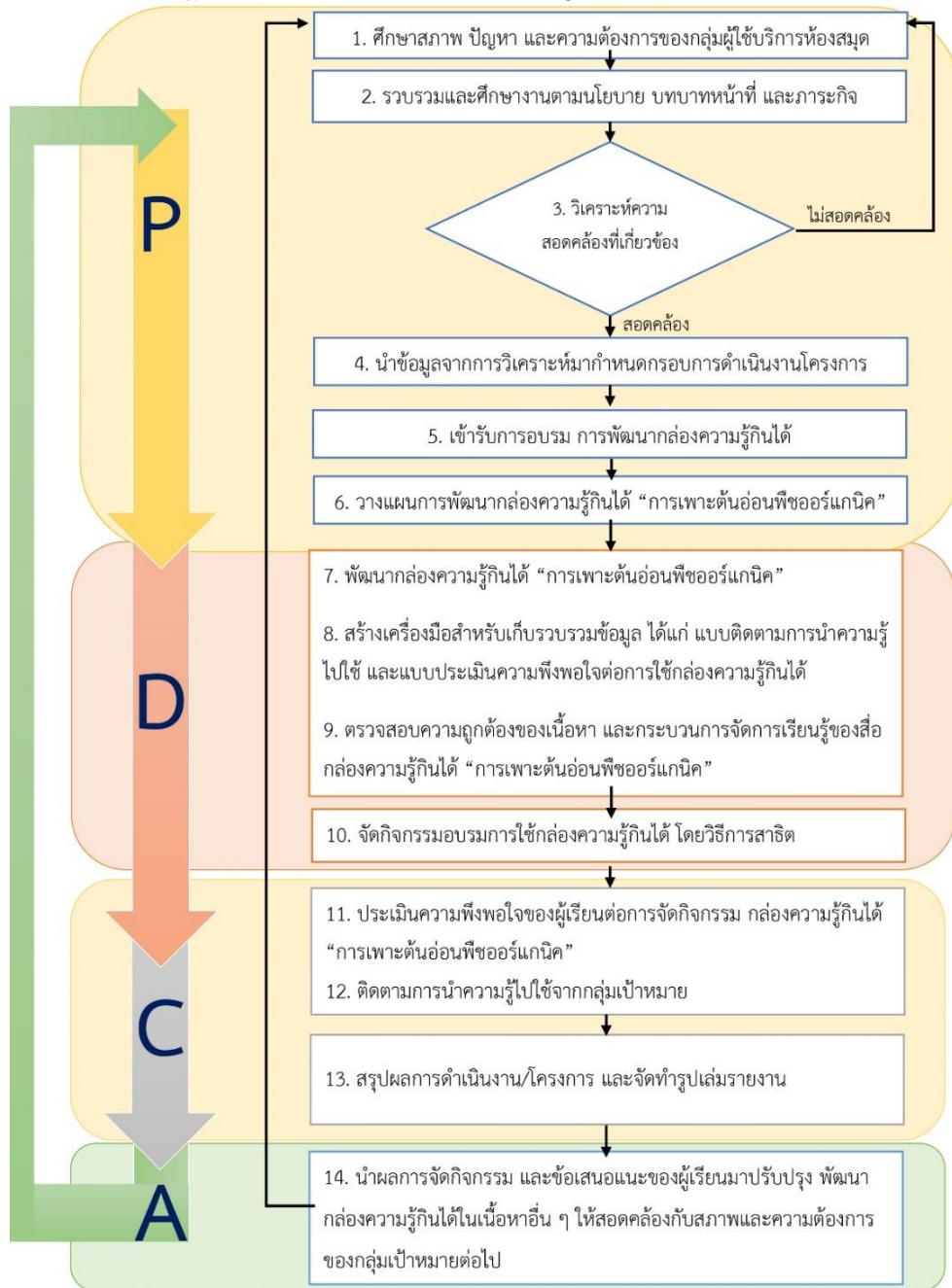
1. ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กล่องความรู้กินได้ฯ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง กล่องความรู้กินได้ฯ
2. ดำเนินการติดตามผลการนำความรู้ กล่องความรู้กินได้ ไปใช้ประโยชน์ โดยดำเนินการติดตามหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมไปแล้วอย่างน้อย 1 เดือน โดยใช้แบบติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง กล่องความรู้กินได้

ด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (A)

นำข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เรียนรู้ด้วยกล่องความรู้กินได้ มาพัฒนาปรับปรุงกล่องความรู้กินได้นี้ และนำไปพัฒนากล่องความรู้กินได้ในเนื้อหาอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เป็นวิธีการที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

การดำเนินกิจกรรมกล่องความรู้กินได้ ภายใต้โครงการศูนย์ความรู้กินได้ (OKMD) ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังผังงานแนวปฏิบัติที่ดีด้านการศึกษิตตามอธยาศัย ดังนี้

ผังงานแนวปฏิบัติที่ดีด้านการศึกษิตตามอัยาศัย “กล่งความรูกินได้ “การเพาะต้นอ่อนพืซอร์แกนิค”

12. กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

12.1 การรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายจากแหล่งต่าง ๆ นำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ จัดเรียงให้เป็นระบบ การปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันโดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ถอดความรู้ และบันทึกอย่างเป็นระบบเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา และมีการปรับปรุงแก้ไขให้ได้ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดไปสู่ความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา

12.2 บรรณารักษ์มีความรู้และทักษะในการเป็นนักจัดการความรู้ และดำเนินการพัฒนากล่องความรู้ตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) ที่เริ่มด้วยการสำรวจสภาพ ความต้องการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาพัฒนากล่องความรู้กันได้ตามหลักการที่ได้รับความรู้มา ดำเนินกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีการประเมินผลการดำเนินงานพร้อมทั้งติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ สรุปผลการดำเนินงาน และเผยแพร่กล่องความรู้กันได้ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป และที่สำคัญได้นำข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปพัฒนาปรับปรุงกล่องความรู้กันได้ให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนนี้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

13. ข้อเสนอแนะ

13.1 ผู้จัดทำกล่องความรู้กันได้ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการจัดทำไปปรับใช้ในการจัดการความรู้ในแขนงวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ

13.2 ผู้จัดทำกล่องความรู้กันได้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดความคิด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างงานและพัฒนาอาชีพได้

14. การอ้างอิง (ระบุแหล่งอ้างอิง เอกสารอ้างอิง ฯลฯ)

นายทรัพย์. (ม.ป.ป.). **สอนเพาะต้นอ่อนทานตะวัน by นายทรัพย์.** [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.Facebook.com/ BaanRaiPlaiFun/?fref=ts> (วันที่ค้นข้อมูล : 22 สิงหาคม 2559).

สำนักวิจัยและพัฒนาเกษตร เขต 1. (ม.ป.ป.). **ระบบรับรองมาตรฐานการผลิต GPA พืชและพืชอินทรีย์.** [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oard1.org/index.php?option=comcontent&View=article&id=66&Itemid=16> (วันที่ค้นข้อมูล : 22 สิงหาคม 2559).

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). **ออร์แกนิก (Organic Food) กับประโยชน์ 15 ข้อ.** [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.sathai.org/Account_code. (วันที่ค้นข้อมูล : 26 สิงหาคม 2559).

เอาโด้วเหมียวมาฝากจ้า!!!!!!. (ม.ป.ป.). [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://pantip.topic/32700263> (วันที่ค้นข้อมูล : 22 สิงหาคม 2559).

Kapook!. (ม.ป.ป.). **ต้นอ่อนทานตะวัน ประโยชน์อนันต์ที่ไม่ควรพลาดจากพืชตัวน้อย.** [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://health.kapook.com/view117063.html> (วันที่ค้นข้อมูล : 26 สิงหาคม 2559).

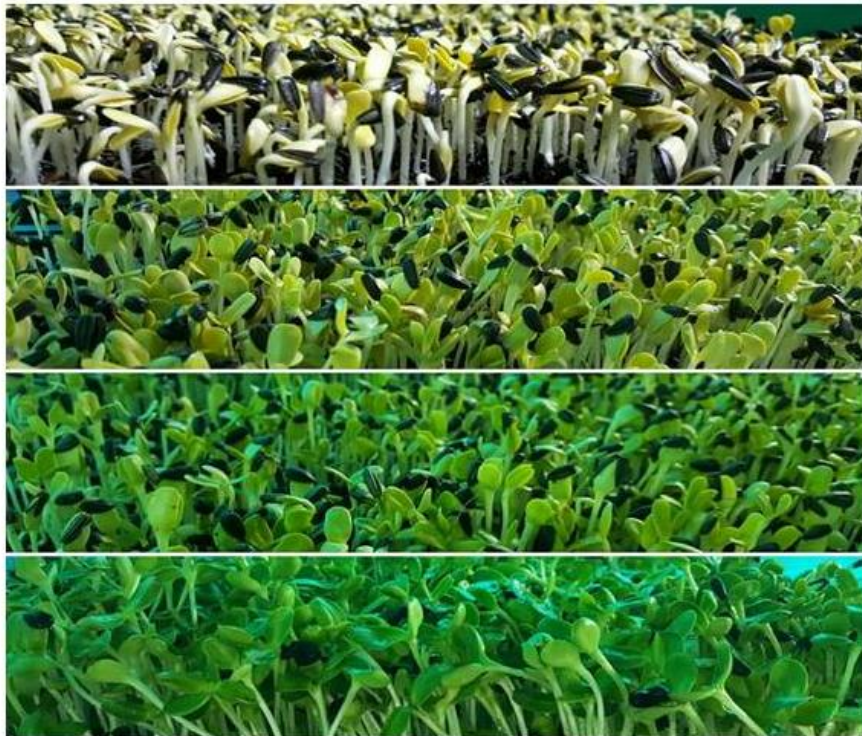
15. ภาคผนวก

เอกสารชุด กล่องความรู้กันได้ “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”

การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก

กล่องความรู้กินได้

Knowledge Box Set

ผู้จัดทำ นางจิตราภรณ์ เทวะนา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองลำปาง

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิม บิลด์ิง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
เว็บไซต์: <http://www.okmd.or.th>

ชุดความรู้ทำมาหากิน

การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิตร บิลด์ิง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
เว็บไซต์: <http://www.okmd.or.th>

ชุดความรู้ทำมาหากิน

การเพาะต้นอ่อนพีชอร์แกนิก

ส่วนที่ 2 : เช็คความพร้อมก่อนประกอบอาชีพ

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิวดิ่ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
เว็บไซต์: <http://www.okmd.or.th>

ชุดความรู้ทำมาหากิน
“การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”

ส่วนที่ 3 : ลงมือทำ

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
ที่ถู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว นิลตั้ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
เว็บไซต์: <http://www.okmd.or.th>

ชุดความรู้ทำมาหากิน
“การเพาะต้นอ่อนพีชออร์แกนิก”

ส่วนที่ 4 :

ทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิตร บิลดิ้ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
เว็บไซต์: <http://www.okmd.or.th>

ตัวอย่างที่ 4 : ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ

1. ชื่อผลงาน : อ่านแจกลูก ถูกใจหนู
2. หน่วยงาน/ สถานศึกษา/ กศน.ตำบล : ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองหลวงหมู่ 6 ตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ กศน.อำเภอมก๋อย สำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่
3. คณะทำงานพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี : นางสาวผกา ณะนะคำ ครู ศศช.

4. ความสอดคล้อง

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ (แผน กพด.) ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559 วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่และเยาวชน

5. ที่มาและความสำคัญของผลงาน

พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ ณ ศาลาดุสิดาลัยสวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ 19 เมษายน พุทธศักราช 2555

“...เรื่องการศึกษาปรากฏว่าเดิมตั้งแต่ 30 กว่าปีนั้น ได้ตั้งเป้าหมายที่ดี คือ ให้ประชาชนทุกคนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ ต่อมาก็เรียนจบภาคบังคับ ต่อมาก็หวังว่าทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนในระดับสูง ขึ้นไปตามสติปัญญาของตัว หลายคนก็จบปริญญาตรี ปริญญาโท ต่อไปเห็นหลายคนมีแผนจะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกแล้วออกมาประกอบอาชีพต่าง ๆ ในเวลานั้นนอกจากได้เรียนทุกคนแล้ว เราต้องเน้นเรื่องคุณภาพการศึกษาอย่างที่เห็นว่าพยายามเน้นทั้งด้านภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิชาทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา หรืออื่น ๆ นอกจากนักเรียนแล้ว ผู้ที่ให้การศึกษาคือครูนั้นก็ต้องปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ อย่าถือว่าเราเป็นครูแล้วมีความรู้ความสามารถดีกว่าคนอื่น...”

การสอนวิชาภาษาไทยของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองหลวง ตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผ่านมาได้จัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยโดยใช้วิธีการแบบท่องจำ ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถประสมสระ วรรณยุกต์ หรือตัวสะกดให้เป็นคำใหม่ได้

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองหลวง ได้ตระหนักและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำ สามารถอ่าน เขียน

ภาษาไทยได้ถูกต้อง จึงเข้าร่วมโครงการการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ โดยใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และนำเนื้อหา มาจัดทำเป็นหนังสือไว้นิลเล่มใหญ่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในโรงเรียนชนบท (SIRS) ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (NSTDA) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ถึงเดือนกรกฎาคม 2556 โดยครูได้เข้ารับการอบรม เทคนิควิธีการสอนเดือนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง หลังการอบรมแต่ละครั้งครูจะนำความรู้และสื่อมาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3)

6. วัตถุประสงค์

- 6.1 เพื่อให้นักเรียนอ่านภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำได้
- 6.2 เพื่อให้นักเรียนผสมคำใหม่ได้

7. วิธีดำเนินการ

7.1 กำหนดเป้าหมาย

- 7.1.1 เชิงปริมาณ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 31 คน ประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 11 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน
- 7.1.2 เชิงคุณภาพ นักเรียนสามารถอ่านแบบแจกลูก-สะกดคำ และผสมคำได้ถูกต้อง

7.2 วิธีการจัดกิจกรรม

7.2.1 ครูศึกษาสภาพ ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 ประกอบด้วยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

7.2.2 วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผน กพด. ระบบประกันคุณภาพ สถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการรู้หนังสือสอดคล้องกับแผน กพด. ฉบับที่ พ.ศ. 2550-2559 เรื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน และเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของครูศษช.ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้อ่านออก เขียนได้

7.2.3 ค้นหา Best Practice ในการจัดการส่งเสริมการรู้หนังสือ โดยนำประเด็นพิจารณาเพื่อค้นหา Best Practice มาพิจารณา พบว่าสอดคล้องกับแผน กพด. ฉบับที่ พ.ศ. 2550-2559 ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมด้านการศึกษาให้เด็กและเยาวชน และเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของครู ศษช.ในการส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายอ่านออก เขียนได้ จึงได้วางแผนในการส่งเสริมการรู้หนังสือให้แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) เข้าร่วมการอบรมการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ กับโครงการการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (NSTDA)

2) วางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือแก่นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 31 คน ประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 11 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน โดยเทคนิค กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่ได้รับจากการอบรมฯ

3) วางแผนการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.2.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ โดยดำเนินการดังนี้

1) ครูทดสอบความรู้นักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี โดยใช้แบบทดสอบที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียน และนำไปเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพของผู้เรียน

2) ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ ไลน์เล่มใหญ่และแบบฝึก ซึ่งมี จำนวน 20 บทเรียน ซึ่งครูจะสอนโดยแยกนักเรียนแต่ละชั้นปี และสอนโดยใช้ 4 ขั้นตอน คือ ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุป และชั้นประเมิน โดยดำเนินการ ดังนี้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูร้องเพลง ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาในแต่ละบท เช่น บทที่ 1 เรียนเรื่อง สระอา (-า) กับ สระ อี (-ี) ใช้เพลงสระ อา กับ สระอี และให้ผู้เรียนร้องตาม 2 รอบ จากนั้นให้ผู้เรียนร้องพร้อมกัน 2 รอบ

2. ครูพูดถึงสัตว์ สิ่งของ ตัวละครในหนังสือไลน์เล่มใหญ่เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของนักเรียน และเล่นเกมเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยครูอธิบายทั้งภาษาไทย และภาษากระเหรี่ยงเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจความหมายของคำ

ชั้นสอน

1. ครูสอนเนื้อหาจากหนังสือไลน์เล่มใหญ่ โดย

ชั้นที่ 1 ครูอ่านให้นักเรียนฟังก่อน

ชั้นที่ 2 ครูอ่านและให้นักเรียนอ่านตาม

ชั้นที่ 3 ให้นักเรียนช่วยกันอ่าน

ชั้นที่ 4 ครูคัดเลือกตัวแทนอ่าน

ชั้นที่ 5 ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน

2. ครูอ่านบัตรคำให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนฝึกอ่านตามครู

3. ครูแจกบัตรคำให้นักเรียนคนละ 1 บัตร แล้วให้ออกมาอ่านให้เพื่อนฟัง

4. ครูให้นักเรียนฝึกอ่านจากแบบฝึกหนังสือไลน์เล่มใหญ่ โดย

- ขั้นที่ 1 ครูอ่านให้นักเรียนฟังก่อน
- ขั้นที่ 2 ครูอ่านและให้นักเรียนอ่านตาม
- ขั้นที่ 3 ให้นักเรียนช่วยกันอ่าน
- ขั้นที่ 4 ครูคัดเลือกตัวแทนอ่าน
- ขั้นที่ 5 ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน

5. ครูให้นักเรียนคัดลายมือตามแบบหนังสือไว้นิลเล่มใหญ่ ลงในสมุดด้วยตัวบรรจงเต็มบรรทัด พร้อมทั้งวาดรูปประกอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนฝึกการคัดลายมือ และเกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนานในการเรียน

6. ครูเขียนตัวอย่างคำบนกระดานให้นักเรียนเขียนด้วยตัวบรรจงเต็มบรรทัด

7. ครูแจกแบบฝึกหัดอ่าน เขียนให้นักเรียนแต่ละคน ฝึกเขียนประสมสระกับพยัญชนะ และฝึกอ่านสะกดคำ-แจกลูกให้เป็นคำ แล้วนำกลับไปทบทวนบทเรียนที่บ้าน

8. ครูทดสอบหลังเรียนในแต่ละบท โดยใช้แบบทดสอบท้ายบท เพื่อทราบความก้าวหน้าในการอ่านและการเขียนคำของผู้เรียนแต่ละคนในแต่ละบทเรียน นอกจากนี้ครูได้สร้างแบบฝึกการเขียน อ่านเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่าน เขียน

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาและสรุปคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้ในแต่ละบท

ขั้นประเมิน

- 1. ครูทดสอบความรู้ก่อนเรียนเนื้อหาในแต่ละบทที่ครูจัดทำขึ้น
- 2. ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม
- 3. ประเมินจากแบบฝึกหัด
- 4. ประเมินจากผลการทดสอบหลังเรียน

7.2.5 ครูทดสอบความรู้นักเรียน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี โดยใช้แบบทดสอบที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.2.6 ติดตามผลการนำความรู้ไปใช้จากนักเรียนที่เข้าร่วมการประกวดทักษะการอ่านเขียน ที่ กศน.อำเภออมก๋อยจัดขึ้น

7.2.7 จากการประเมินผลการจัดการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ พบว่านักเรียนบางคนมีปัญหาในการเขียนคือ เขียนอักษรหัวกลับ ครูแก้ไขโดยการสร้างแบบฝึกการเขียนคำ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะเพิ่มเติม จนนักเรียนสามารถเขียนอักษรได้ถูกต้อง นอกจากนี้การสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ ครูควรสอนการออกเสียง ให้ผู้เรียนฟังก่อน และควรสอนสระเสียงยาวก่อนเพราะออกเสียงง่าย ช่วยให้นักเรียนสามารถจำได้ง่าย และในการฝึกอ่านครูควรเน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน บ่อย ๆ อย่างน้อย 5 ครั้งขึ้นไป

7.2.8 สรุปผลการดำเนินการและเผยแพร่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในงานประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

นักเรียนอ่านออกเขียนได้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 50

9. การประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

9.1 ทดสอบความรู้ก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน

9.2 ประเมินจากสังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม

9.3 ประเมินจากแบบฝึกหัด

9.4 ทดสอบความรู้หลังเรียนด้วยแบบทดสอบหลังเรียน

10. ผลการดำเนินงาน

จากการทดสอบ พบว่านักเรียนทั้ง 3 ชั้นปี มีผลการทดสอบหลังเรียนดีขึ้น ดังนี้

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน(คน)	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		จำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละ	จำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละ
ป.1	11	3	27.27	8	72.73
ป.2	10	2	20.00	8	80.00
ป.3	10	2	20.00	8	80.00
รวม/เฉลี่ย	31	7	22.58	24	77.42

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองหลวง ได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมโครงการแข่งขันการอ่านออกเสียง ที่จัดโดยศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ร่วมกับ กศน.อำเภออมก๋อย และได้รับรางวัลทั้งหมด 7 คน ดังนี้

1. การแข่งขันอ่านออกเสียงภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับรางวัลระดับทอง 1 คน จากนักเรียนที่ร่วมแข่งขันทั้งหมดจำนวน 16 คน

2. การแข่งขันอ่านออกเสียงภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้รับรางวัลระดับเงิน 1 คน ระดับทองแดง 1 คน และระดับชมเชย 1 คน จากนักเรียนที่ร่วมแข่งขันทั้งหมดจำนวน 12 คน

3. การแข่งขันอ่านออกเสียงภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้รับรางวัลระดับเงิน 1 คน ระดับทองแดง 1 คน และระดับชมเชย 1 คน จากนักเรียนที่ร่วมแข่งขันทั้งหมดจำนวน 23 คน

11. บทสรุป

อ่านแจกลูก ถูkJใจหนู เป็นการพัฒนาผู้เรียนด้านการอ่านออก เขียนได้ ด้วยการสอนแบบแจกลูก สะกดคำ มีการดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle : PDCA) ดังนี้

ด้านการวางแผน (P)

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 ประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

2. วิเคราะห์งานตามบทบาทหน้าที่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผน กพด. ระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา ฯลฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการรู้หนังสือสอดคล้องกับแผน กพด. ฉบับที่ พ.ศ. 2550-2559 เรื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน และเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของครู ศศช. ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายให้อ่านออก เขียนได้

3. ค้นหา Best Practice โดยพิจารณาประเด็น ดังนี้

- เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของบทบาทหน้าที่
- สอนนโยบาย การแก้ปัญหา การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน กศน.
- เป็นวิธีการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือประยุกต์ขึ้นใหม่ (นวัตกรรม) โดยตั้งคำถามว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) ทำอย่างไร (How) ทำเพื่ออะไร (Why)
- มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน
- สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานการทำงานต่อไปได้ยั่งยืนพอสมควร
- มีการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

จากการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อค้นหา Best Practice ในการจัดการส่งเสริมการรู้หนังสือ พบว่าสอดคล้องกับแผน กพด. ฉบับที่ พ.ศ. 2550-2559 ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมด้านการศึกษาให้เด็กและเยาวชน และเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของครู ศศช. ในการส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายอ่านออก เขียนได้ จึงได้วางแผนในการส่งเสริมการรู้หนังสือให้แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) เข้าร่วมการอบรมการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ กับโครงการการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก-สะกดคำ ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (NSTDA)

2) วางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือแก่นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 31 คน ประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 11 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน โดยเทคนิค กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ที่ได้รับจากการอบรมฯ

3) วางแผนการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และพิจารณาในข้อ 1 – 3 มากำหนดกรอบการดำเนินงานที่พิจารณาแล้วว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยดำเนินการ ดังนี้

- 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาผู้เรียน
- 5) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 6) กำหนดวิธีดำเนินการ
- 7) กำหนดวิธีการประเมินผลและเครื่องมือการประเมินผล

ด้านการดำเนินงาน (D)

ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ โดยดำเนินการดังนี้

1 ครูทดสอบความรู้ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปีโดยใช้แบบทดสอบที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียน และนำไปเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพของผู้เรียน

2 ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ ไลน์เล่มใหญ่และแบบฝึก ซึ่งมี จำนวน 20 บทเรียน ซึ่งครูจะสอนโดยแยกนักเรียนแต่ละชั้นปี และสอนโดยใช้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป และขั้นประเมิน

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C)

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

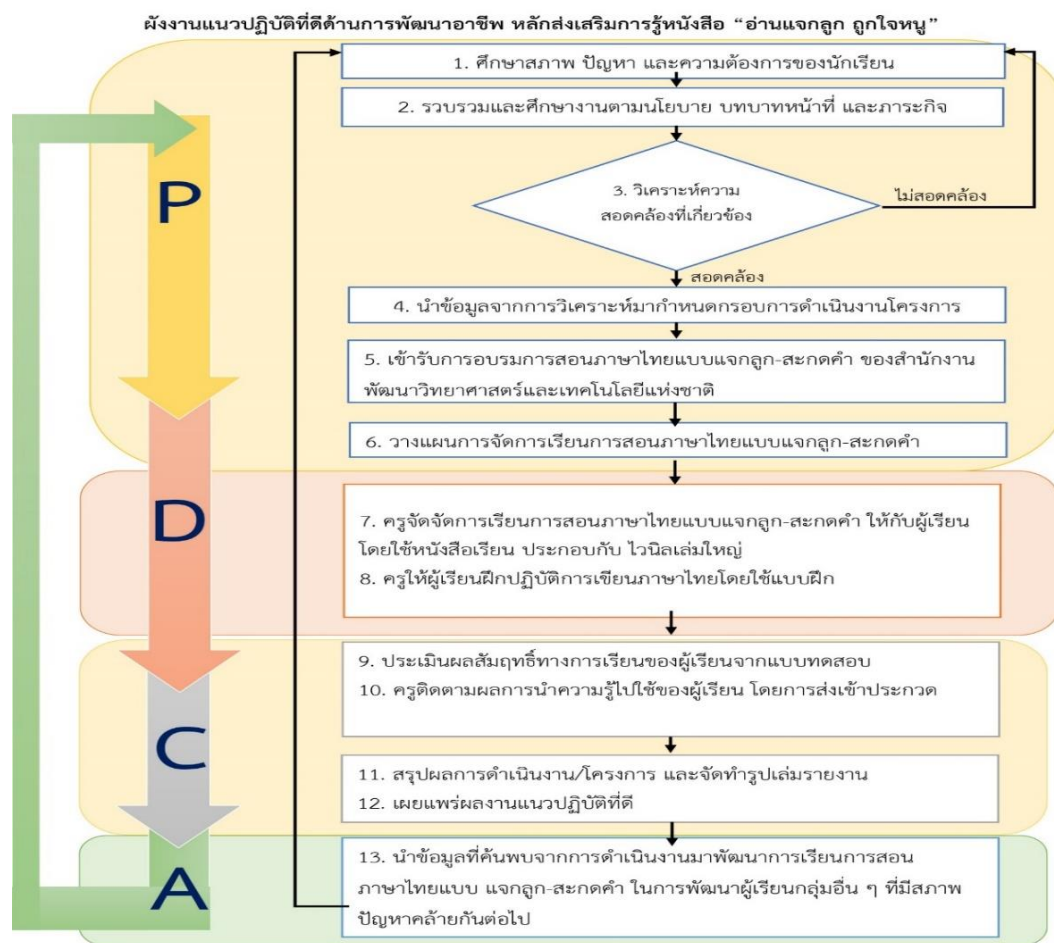
2. ติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ จากนักเรียนเข้าร่วมการประกวดทักษะการอ่านเขียน ทักษะการอ่านออกมก้อยจัดขึ้น

3. สรุปผลการดำเนินงานและเผยแพร่ผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการศึกษา ในการประชุมวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (A)

นำข้อมูลที่ค้นพบจากการดำเนินงานมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบแจกลูกสะกดคำในการพัฒนานักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีสภาพปัญหาเหมือนกันต่อไป

การดำเนินการโครงการการสอนภาษาไทย แบบแจกลูก-สะกดคำ ตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle : PDCA) ดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังผังงานแนวปฏิบัติที่ดีด้านการส่งเสริมการรู้หนังสือ ดังนี้

12. กลยุทธ์หรือปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

- 12.1 ครูผู้สอนสามารถสื่อสารกับนักเรียนที่เป็นชนเผ่าได้
- 12.2 ครูผู้สอนใช้เทคนิคการสอนแบบแจกลูกสะกดคำ และเน้น ย้ำ ซ้ำทวน จนนักเรียนสามารถอ่านได้
- 12.3 ครูใช้เพลง เกม ในการนำเข้าสู่บทเรียน
- 12.4 สื่อไลน์เล่มใหญ่ เป็นภาพสี ดึงดูดความสนใจของนักเรียน
- 12.5 แบบฝึกหัดการอ่านและการเขียนช่วยฝึกทักษะให้นักเรียนสามารถอ่าน และเขียนได้
- 12.6 ครูพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยยึดหลักวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) ที่ครูได้เข้าร่วมการอบรมการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก - สะกดคำ พร้อมทั้งดำเนินการวิเคราะห์สภาพนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 จัดการเรียนการสอนตามเทคนิควิธีการและสื่อที่ได้รับรู้จากการอบรม ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน พร้อมทั้งติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ สรุป รายงาน และเผยแพร่เทคนิควิธีการสอนภาษาไทยแบบแจกลูก ทั้งนี้ครูผู้สอนได้แก้ปัญหาการเขียนของนักเรียน โดยการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำที่นักเรียนเขียนอักษรกลับหัว และสามารถนำแบบฝึกนี้ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่นที่มีปัญหาในการเขียนแบบกลับหัวได้เป็นอย่างดี

13. ข้อเสนอแนะ

13.1 นักเรียนที่อ่านออกเสียงได้ดี สามารถช่วยสอนนักเรียนที่ยังอ่านไม่ออกได้ เช่น พี่สอนน้อง หรือเพื่อนสอนเพื่อน

13.2 ฝึกทักษะการเขียนแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยฝึกเขียนนิทานประกอบภาพวาด และระบายสีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่ดีทั้ง 5 ด้าน

14. การอ้างอิง

กรรณิกา พุ่มสุวรรณ. การสอนแจกลูก-สะกดคำ. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.kmphket.net> (วันที่ค้นข้อมูล : 9 สิงหาคม 2557).

นิตยา จรุงผลฐิติ. รวมความรู้แบบฝึกหัด กิจกรรมเพิ่มทักษะสำหรับอนุบาล-ประถมต้น.

[ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.karn.tv (วันที่ค้นข้อมูล : 9 สิงหาคม 2557).

บัญชีคำพื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. (2553). เอกสารที่ 17 /2553 กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ท.).

15. ภาคผนวก

ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนฝึกการผสมคำ

ตัวแทนนักเรียนออกมาอ่าน

นักเรียนคัดตามแบบหนังสือไว้นิล

นักเรียนที่ได้รางวัลการประกวดการอ่านออกเสียง

การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ความเป็นมาของการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารห่างไกลการคมนาคมทั่วทุกภาคของประเทศ ทรงพบปัญหาความยากจนและความทุกข์ยากของประชาชนด้วยพระองค์เอง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนขาดแคลนอาหารอาหารที่จะบริโภค เป็นโรคขาดสารอาหารและมีมาตรฐานการศึกษาต่ำ สุขภาพร่างกายอ่อนแอเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย ทรงเป็นห่วงใยเยาวชนเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีพระราชดำริให้ดำเนินงาน “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ปัจจุบันโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย รวมทั้งในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศและประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยแบ่งการพัฒนาเป็น 6 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านงานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ และทุนพระราชทานเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ ด้านการพระราชทานความช่วยเหลือ และด้านความร่วมมือระดับนานาชาติ

การดำเนินงานได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และเงินที่องค์การและเอกชนทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล และเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ เมื่อปี พ.ศ. 2534 คณะผู้ร่วมดำเนินงานโครงการฯ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.)” เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวาย

แนวพระราชดำริในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ชนบทและท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทรงพบว่า มีราษฎรอีกเป็นจำนวนมากที่ยังอยู่ในภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาพัฒนาเท่าเทียมกันทุกคน ทำให้สนพระทัย และมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2523 พระองค์จึงทรงเริ่มงานพัฒนาของพระองค์เองด้วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสได้รับความรู้และฝึกฝนตนเอง สามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นแนวทางสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดเป็นแบบอย่างมาโดยตลอด การทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการทำงานพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแนวพระราชดำริ จึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสมดุลกันทั้งด้านพุทธิศึกษา คือความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ต่อไป ด้านจริยศึกษา คือการมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ด้านหัตถศึกษา คือความรู้และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน และด้านพลศึกษา คือการมีสุขภาพแข็งแรง การกินอาหารที่ถูกต้อง และการออกกำลังกายให้เหมาะสม รวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย

การเขียนนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในหน้า 9 - 51 เป็นการนำเสนอตามบทบาทหน้าที่ของครู กศน. ทั้งครู กศน.ตำบล และครูอาสาสมัคร ประกอบด้วย 15 หัวข้อ สำหรับการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี 5 ด้าน ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ 1) ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมอาชีพ 4) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะใช้รูปแบบการนำเสนอ 12 หัวข้อ ดังนี้

1) **ชื่อผลงาน** (ระบุชื่อผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี)

บอกว่าเป็นกิจกรรมอะไร ทำกับใคร ที่ไหน ชื่อเรื่องควรสั้น กะทัดรัด ใช้คำไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หวือหวา หรืออวดอ้างเกินเหตุ ได้ใจความ ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา เช่น “ทอผ้า สานไม้ สร้างรายได้ให้ชุมชน” “อ่านแจกลูก ปลูกใจหนู” ฯลฯ

2) **ผู้ศึกษา** (ระบุชื่อบุคคล)

3) **สถานศึกษา** (ระบุชื่อหน่วยงาน/ สถานศึกษา/ ศศช. ที่พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี)

4) **บทคัดย่อ**

บทคัดย่อ หมายถึง บทสรุปสั้น ๆ ของเนื้อหาในเอกสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจภาพรวมของการดำเนินวิจัย/ศึกษา โดยการเขียนบทคัดย่อจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์หลักและกรอบของการศึกษา อธิบายถึงวิธีดำเนินการวิจัย/ศึกษา สรุปผลการดำเนินการวิจัย/ศึกษา และระบุบทสรุปที่สำคัญ

5) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา**

ระบุสภาพที่เป็นอยู่ เขียนอธิบายสภาพที่เป็นอยู่ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ที่ตั้ง จำนวน ประชากร จำนวนหลังคาเรือน กลุ่มชาติพันธุ์ ความยากลำบากในการเดินทาง การดำเนินชีวิต เป็นต้น สภาพปัญหาและความต้องการ อธิบายถึงสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับผลงานวิชาการที่เสนอ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมโครงการ กพด.ด้านใด สภาพที่พึงประสงค์ (อธิบายถึงเรื่องที่ดี แนวทางที่ควรเป็น หรือแนวทางที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด ควรจะเป็นอย่างไรในการแก้ไขสภาพปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้น) แนวคิดในการแก้ปัญหาที่ใช้ครั้งนี้ (อธิบายถึง หลักการ เหตุผล แนวคิด แนวทางในการแก้ปัญหา และความคาดหวังของผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้น)

6) **วัตถุประสงค์**

ให้ขึ้นต้นด้วยคำว่าเพื่อ... (บอกถึงกระบวนการและผลที่ผู้ดำเนินการต้องให้เกิดเป็นข้อ ๆ)

7) **เป้าหมาย** (ให้ระบุทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

8) **กระบวนการดำเนินงาน/วิธีการจัดกิจกรรม**

ให้อธิบายถึงลำดับขั้นตอนวิธีการดำเนินการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งประสบความสำเร็จ ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน (วงจร PDCA) การอธิบายเนื้อหาในส่วนนี้ต้องพยายามเขียนอธิบายให้ผู้อ่านผลงานวิชาการเล่มนี้แล้ว เห็นกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน หากนำไปปฏิบัติก็จะสามารถประสบความสำเร็จได้ ควรนำรูปภาพ แผนผัง แผนภูมิ มาใช้ประกอบการอธิบายด้วย

9) ผลการดำเนินงาน/ผลที่เกิดกับผู้เรียนและชุมชน

ให้อธิบายถึงสิ่งที่พบจากการดำเนินงาน โดยเสนอหลักฐานและข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระเบียบ อ่านเข้าใจง่าย ผลต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลลัพธ์(Outcome) และอาจเป็นผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ อาจเขียนบรรยาย แสดงผลเป็นตัวเลขและอาจใช้ตารางพร้อมคำอธิบายใต้ตาราง หากมีรูปภาพให้มีคำอธิบาย ประกอบด้วย โดยเลือกเฉพาะประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับผลงาน รวมทั้งการอธิบายถึง เหตุผล วิธีการ ตลอดจนผลของการเผยแพร่ผลงานไปยังผู้อื่น

10. ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไข

ให้อธิบายปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญทั้งก่อนและระหว่างการดำเนินงาน พร้อมทั้ง วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่จะเป็นประโยชน์ให้ผู้อ่านได้เข้าใจและพึงตระหนักหากจะนำแนวปฏิบัติ ที่ดีนี้ไปใช้

11. แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

ควรแสดงข้อเด่นหรือข้อบกพร่องของงานและอธิบายแนวทางในการนำข้อเด่นหรือ ข้อบกพร่องไปพัฒนา ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง อาจให้ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจนำแนวปฏิบัติที่ ดีนี้ไปใช้ต่อไปและผู้สนใจศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันนี้

12. เอกสารอ้างอิง

ให้ระบุแหล่งที่มาของข้อความที่ใช้อ้างอิง หรือข้อมูลที่ใช้ค้นคว้า ศึกษาหาข้อมูล ที่ นำมาใช้ประโยชน์ในการทำโครงการ/กิจกรรมนี้ สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการทำ โครงการมีการเขียนได้หลายรูปแบบ เช่น ระบบนาม-ปี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ไม่ว่าจะนำเสนอ 15 หัวข้อ หรือ 12 หัวข้อ ในการดำเนินงานจนเกิดแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ก็ใช้หลักการเดียวกันในการ ปฏิบัติเพื่อค้นหา Best Practice โดยดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) ในหน้า 7 – 8 ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างในส่วนของการจัดทำรายงาน เพื่อนำเสนอแนว ปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามหัวข้อการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่ผู้นำเสนอจะ เลือกใช้รูปแบบใดในการนำเสนอ หากเป็นการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี 5 ด้าน ตามโครงการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ จะ นำเสนอ 12 หัวข้อ แต่หากเป็นการนำเสนอตามบทบาทภารกิจของครู กศน. ได้แก่ 1) การส่งเสริมการ รู้หนังสือ 2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ 4) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 5) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และ 6) การศึกษาตามอัธยาศัย ก็อาจเลือกนำเสนอ 15 หัวข้อ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น หรืออาจกำหนดหัวข้อในการนำเสนอเองก็ได้

ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้นำเสนอจะเลือกนำเสนอรูปแบบใดก็ตาม ประเด็นสำคัญในการนำเสนอต้องยึดหลักว่า เป็นสิ่งที่ “ปฏิบัติได้จริงและเห็นผลแล้ว” ไม่ใช่แนวคิด หรือ ทฤษฎี นอกจากนี้ องค์ประกอบของการนำเสนอ Best Practice ควรประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ปัจจัยเกื้อหนุน หรือปัจจัยแห่งความสำเร็จ และผลการดำเนินงานที่บรรลุตามตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม

ตารางเปรียบเทียบลักษณะงานตามบทบาทภารกิจของครู กศน.
และกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ลักษณะงานตามบทบาทภารกิจ ของครู กศน.	กิจกรรม 5 ด้าน ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1. การส่งเสริมการรู้หนังสือ	-ด้านการศึกษา
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน	-ด้านการศึกษา
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	-ด้านการส่งเสริมอาชีพ
4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	-ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย
5. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและ ชุมชน	-ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม -ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
6. การศึกษาตามอัธยาศัย	-

ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ คณะผู้จัดทำได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลบางส่วน เพื่อให้ผู้ศึกษาเอกสารได้มองเห็นภาพการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีที่ครอบคลุมทุกประเด็น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 5 ด้าน ตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังนี้

- 1) ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย
- 2) ด้านการศึกษา
- 3) ด้านการส่งเสริมอาชีพ
- 4) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวอย่างที่ 1 : ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย

มหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ

ผู้ศึกษา

นางสาวสมถวิล ศิริธีรกุล

สถานศึกษา

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งขนุน หมู่ที่ 15 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์ศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง มหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งขนุน หมู่ที่ 15 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนเด็กที่ข้าวไม่พอกินในช่วงก่อนฤดูกาลเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายนและเพื่อเสริมโภชนาการเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร โดยครู่ร่วมกับผู้เรียนและผู้ปกครองดำเนินกิจกรรมมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพดเพื่อเพิ่มปริมาณของข้าวให้พอกิน พร้อมทั้งให้ได้รับสารอาหารอย่างครบถ้วน

ผลการดำเนินงานพบว่าสามารถแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนที่ข้าวไม่พอกินได้และทางด้านโภชนาการพบว่า ผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงเพียงข้าวอย่างเดียว มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย 28.57 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 125.28 เซนติเมตร ส่วนผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงผสมข้าวโพด มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย 30.25 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 131.25 เซนติเมตร จากอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูง สรุปได้ว่าผู้เรียนที่กินข้าวผสมข้าวโพดจะมีอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูงมากกว่าเด็กที่กินข้าวซึ่งหุงโดยไม่ผสมข้าวโพดอย่างมีนัยสำคัญ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านโป่งขุนตาบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนชาวปกากะญอซึ่งแต่เดิมมีวิถีชีวิตในการทำการเกษตรเพื่อการยังชีพอย่างพออยู่พอกิน เช่นปลูกข้าวไว้กินอย่างพอเพียง แต่ด้วยภาวะเศรษฐกิจและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ชาวบ้านได้ลดการปลูกข้าวลง เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ คือข้าวโพดเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น ทำให้พื้นที่ในการปลูกข้าวลดลง เกิดปัญหาข้าวไม่พอกินในชุมชน ส่งผลต่อภาวะโภชนาการในผู้เรียนเนื่องจากโภชนาการมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก ดังพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้มีการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตและการเพิ่มศักยภาพ เป็นคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านโป่งขุนตาบลตระหนักในความสำคัญของภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กเยาวชนและคนในชุมชนจึงได้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง วิเคราะห์สภาพปัญหาข้าวไม่พอกิน และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยอาศัยทั้งองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านและในส่วนของครูได้ทำการศึกษาข้อมูลความรู้ทางวิชาการจากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลเป็นองค์ความรู้สู่การดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของชุมชนโดยได้ดำเนินกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนมีข้าวที่พอกินในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน รวมทั้งให้ได้สารอาหารที่ครบถ้วนตามความจำเป็นของร่างกาย ด้วยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ ด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ปัญหาข้าวไม่พอกินด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพด
2. เพื่อส่งเสริมโภชนาการโดยเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนในศศช. ที่มีภาวะข้าวไม่พอกิน จำนวน 4 คน

ผู้เรียนในศศช. จำนวน 11 คน ได้รับความรู้เรื่องคุณค่าสารอาหารของข้าวโพด

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนในศศช. ได้รับการแก้ปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกิน และได้รับความรู้เรื่องคุณค่าสารอาหารทางโภชนาการจากข้าวโพด และสามารถนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตจริง

กระบวนการดำเนินงาน

แนวปฏิบัติที่ดีด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่องมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองประชุมร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาข้าวไม่พอกินเพื่อหาข้อสรุปของปัญหาและแนวทางแก้ไข

2. ครูได้ศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ในกรณีที่ข้าวไม่พอกินชาวบ้านมีวิธีการแก้ปัญหาแบบดั้งเดิมโดยการหาวัตถุดิบที่พอกินได้ในท้องถิ่นเช่น หน่อไม้พืชผักต่าง ๆ มาผสมในการหุงข้าวเพื่อให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้น

3. ครูทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากสื่อเอกสารและทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับสารอาหารจากข้าวโพด ซึ่งพบว่า ข้าวโพดให้คุณค่าสารอาหารทางโภชนาการครบ 5 หมู่ ได้แก่ คาร์โบไฮเดรตซึ่งเนื้อในเมล็ดข้าวโพดมีสารอาหารร้อยละ 72.00 ที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย ไขมันในเมล็ดข้าวโพดที่แก่จัดมีร้อยละ 4.00 โปรตีนร้อยละ 4.00 มีสารไลซีนและทริปโตแฟนที่ช่วยเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร วิตามินบี 1 วิตามินบี 2 และเกลือแร่ที่มีส่วนช่วยในการเจริญเติบโต โดยเฉพาะแคลเซียมและธาตุเหล็ก

4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้การหุงข้าวผสมข้าวโพดแก่ผู้เรียนทั้งหมดใน ศศช. โดยครูให้ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับปัญหาข้าวไม่พอกินและวิธีการแก้ปัญหา รวมทั้งเรื่องสารอาหารที่จำเป็นแก่ร่างกาย ตลอดจนวิธีการขั้นตอนในการหุงข้าวผสมข้าวโพด

ครูให้ความรู้เรื่องคุณค่าทางอาหารของข้าวโพดและการหุงข้าวผสมข้าวโพดกับเด็ก ๆ

5. ครูร่วมกับผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมหุงข้าวผสมข้าวโพด โดยวิธีการดังนี้

5.1 เตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยข้าว(ข้าวเจ้า) ข้าวโพดพันธุ์พื้นเมืองฝักอ่อนหรือข้าวโพดแห้งตำละเอียด หม้อหุงข้าว ไม้พาย น้ำสะอาด เตาถ่านหรือเตาสามขา

5.2 นำข้าวเจ้าชอนน้ำสะอาดประมาณ 1 ถึง 2 ครั้ง และนำข้าวโพดฝักอ่อนปอกเปลือกออก แกะเมล็ดหรือใช้วิธีฝานบาง ๆ บริเวณเนื้อข้าวโพด (หรือข้าวโพดแห้งตำละเอียด) แล้วนำผสมลงในหม้อหุงข้าวในอัตราส่วน 3 : 1 (ข้าว 3 ส่วน : ข้าวโพด 1 ส่วน) เติมน้ำสะอาดท่วมข้าวประมาณสองข้อนิ้วมือ ยกตั้งบนเตาไฟรอน้ำเดือดใช้ไม้พายคนข้าวเพื่อให้ข้าวและข้าวโพดผสมเข้ากัน ลดไฟลงเมื่อข้าวใกล้สุกแล้วให้ใช้ไฟอ่อนๆ เพื่อคงข้าวให้สุก

ครูและผู้เรียนทำกิจกรรมหุงข้าวผสมข้าวโพดร่วมกัน

6. ครูและผู้เรียนสรุปลงความรู้ร่วมกัน

7. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้ไปทำร่วมกับครอบครัว

8. ครูทำการติดตามผล เก็บข้อมูลและบันทึกผลโดย

8.1 ติดตามผู้เรียนที่บ้านและให้คำแนะนำเพิ่มเติม พร้อมทั้งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ปกครอง

8.2 ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง บันทึกข้อมูลของผู้เรียนในศสข. ทั้งหมด ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

8.3 นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลทั้งข้อมูลก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมและข้อมูลระหว่างผู้เรียนที่กินข้าวที่หุงเพียงข้าวอย่างเดียวกับผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงข้าวผสมข้าวโพด

วัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนักเพื่อพัฒนาการของผู้เรียน

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน

การบริโภค	จำนวนนักเรียน (คน)	น้ำหนักรวม (กิโลกรัม)	ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก (กิโลกรัม)	ส่วนสูง (เซนติเมตร)	ค่าเฉลี่ยส่วนสูง (เซนติเมตร)
ข้าวไม่ผสมข้าวโพด	7	200	28.57	877	125.28
ข้าวผสมข้าวโพด	4	121	30.25	525	131.25

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้เรียนใน ศศช. ที่กินข้าวซึ่งหุงเพียงข้าวอย่างเดียว มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย 28.57 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 125.28 เซนติเมตร และผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงผสมข้าวโพด มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย 30.25 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 131.25 เซนติเมตร จากอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูง สรุปได้ว่าผู้เรียนที่กินข้าวผสมข้าวโพด จะมีอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูงมากกว่าผู้เรียนที่กินข้าวที่หุงเพียงข้าวอย่างเดียว

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ

1. สามารถแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนที่ข้าวไม่พอกินได้นอกจากนี้ยังเพิ่มคุณค่าด้านโภชนาการเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกายให้เจริญเติบโตตามวัย
2. ผู้เรียนและผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการด้านสารอาหารโดยได้น้ำความรู้จากการหุงข้าวผสมข้าวโพด ไปใช้ในวิถีชีวิตจริง
3. ครู ได้องค์ความรู้ใหม่ ในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนและชุมชนแล้วยังสามารถนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนและศศช.อื่น ๆ
4. ดำเนินการเผยแพร่ ดังนี้
 - 1) เผยแพร่โดยผู้เรียนไปถ่ายทอดความรู้และวิธีการแก่ผู้ปกครองและคนในชุมชน
 - 2) ครูได้จัดทำเอกสารแผ่นพับเผยแพร่ เรื่อง การหุงข้าวผสมข้าวโพดให้กับผู้สนใจและเผยแพร่ผลงานให้กับเพื่อนครู ศศช. ภายในกลุ่ม
 - 3) จัดทำเอกสารสรุปรายงานเสนอต้นสังกัด

นำวิธีการหุงข้าวผสมข้าวโพดไปใช้ที่บ้าน

ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไข

ปัญหาอุปสรรค

ข้าวที่หุงผสมข้าวโพดจะเก็บไว้ได้ไม่นานบูดเสียง่าย

วิธีการแก้ไข

ในการหุงข้าวด้วยวิธีเพิ่มปริมาณ โดยใช้วัตถุดิบจากข้าวโพด ต้องกะปริมาณให้พอดีกับที่จะกินในแต่ละมื้อ

แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

ครู ศศช. ของศูนย์การเรียนรู้ฯ อื่น ๆ ควรศึกษาเกี่ยวกับวัตถุดิบอื่น ๆ นอกเหนือจากข้าวโพดที่จะนำมาเพิ่มปริมาณ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกินต่อไป

เอกสารอ้างอิง

“โภชนาการที่ดี”. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.goldcupfoods.com/benefitsoon001.html> (วันที่ค้นข้อมูล 17 กันยายน 2556).

วิชัย ต้นวิจิตร. สารานุกรมสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 9. **โภชนาการและสารอาหาร**. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.goodfoodgood/life.in.th> (วันที่ค้นข้อมูล 17 กันยายน 2556).

สุรีพร เกตุงาม. **เอกสารประกอบการสอนวิชาัญญพิช ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์**

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.doae.go.th/plant/corn.htm> (วันที่ค้นข้อมูล 19 พฤศจิกายน 2555).

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. ความสำคัญของโภชนาการในวัยเด็ก. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.goodfoodgood/life.in.th> (วันที่ค้นข้อมูล 17 กันยายน 2556).

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2551). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ตัวอย่างที่ 2 : ด้านการศึกษา

เด็กน้อยช่วยสอน

ผู้ศึกษา นางสาวประทุมวดี กล่อมศรี

สถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง เด็กน้อยช่วยสอน เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทยไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้ และเพื่อให้เยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถสื่อสารภาษาไทยในระดับเบื้องต้นได้ จำนวนกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนเด็ก 15 คน เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ 30 คน โดยครู ผู้เรียน และชาวบ้านห้วยเฮี้ยะ ร่วมกันสำรวจวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชน

ผลการดำเนินงาน พบว่าผู้เรียนนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่น และเยาวชนผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ สามารถเขียนชื่อ สกูลของตนเองได้ แทนการพิมพ์ลายนิ้วมือ และสามารถสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันในระดับเบื้องต้นได้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการใน มาตรา 6 ไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานการจัดตั้งแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและ มีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นการจัดการเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือ หรือลืม หนังสือได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันที่เป็น พื้นฐานจำเป็น เพื่อติดต่อหน่วยราชการ ติดตามข่าวสารต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ที่ จำเป็นในการดำรงชีวิต

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ให้ความสำคัญในการจัด การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ จึงได้จัดทำโครงการ “เด็กน้อยช่วยสอน” โดยให้ผู้เรียน สวมบทบาทเป็นครูอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้การ เรียนรู้นั้นตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และช่วยแก้ปัญหาการไม่รู้ หนังสือของชุมชน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความอบอุ่นในครอบครัว และชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้
2. เพื่อให้เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถสื่อสารภาษาไทยใน ระดับเบื้องต้นได้

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. ผู้เรียน 15 คน
2. เยาวชน และผู้ใหญ่ ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ 30 คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนที่เป็นครูอาสาสอน สามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ให้สื่อสารภาษาไทยในระดับเบื้องต้นได้

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ครูและผู้เรียน ร่วมกันสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือของชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ โดยใช้แบบสำรวจการรู้หนังสือและความต้องการทางการศึกษา
2. ครู และผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชน
3. ครูให้ความรู้วิธีการถ่ายทอดให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนผู้ไม่รู้หนังสือ ซึ่งเป็นเยาวชน และผู้ใหญ่ ในชุมชน
4. ผู้เรียนจัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น แบบเรียนเพื่อการรู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง บัตรคำ และรูปภาพ
5. ผู้เรียน สวมบทบาทเป็นครูอาสา มาช่วยสอนภาษาไทยแก่ผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน โดยใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น การใช้บัตรคำ แบบเรียนเพื่อการรู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง หรือ รูปภาพต่าง ๆ เพราะสื่อเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยให้ผู้เรียนเด็กเน้นการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูได้ติดตามและสังเกตการดำเนินกิจกรรม
6. การประเมินผลการเรียนรู้
 - 6.1 ครูเป็นผู้ดำเนินการวัดผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบการรู้หนังสือ ซึ่งวัดทักษะด้านการอ่าน (10 คะแนน) ด้านการฟัง/พูด/สื่อสาร (20 คะแนน) และด้านการเขียน (20 คะแนน)
 - 6.2 เกณฑ์การผ่าน ต้องได้คะแนนของแต่ละด้าน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50

การเตรียมบัตรคำ แบบเรียนการรู้ หนังสือ

เด็กสอนภาษาไทยให้กับผู้ใหญ่ในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

1. จากการประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย ของกลุ่มเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ มีผลการเรียนรู้สรุปได้ ดังนี้

1.1 การอ่าน

- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี จำนวน 11 คน
- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ พอใช้ จำนวน 19 คน

1.2 การฟัง/การพูด/สื่อสาร

- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก จำนวน 8 คน
- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี จำนวน 12 คน
- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ พอใช้ จำนวน 10 คน

1.3 การเขียน

- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี จำนวน 13 คน
- มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ระดับ พอใช้ จำนวน 17 คน

2. เยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ สามารถเขียนชื่อ สกกุลของตนเองได้

3. การให้ผู้เรียนเป็นอาสาสมัครช่วยสอนนับเป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือได้เป็น

อย่างดี

4. ดำเนินการเผยแพร่ ดังนี้

- 1) สรุปผลดำเนินการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอนให้สถานศึกษา
- 2) รายงานผลการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอน ในการประชุมของสถานศึกษา กศน.อำเภอ และสำนักงาน กศน.จังหวัด

สรุปผลดำเนินการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอน

ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

ปัญหา อุปสรรค

เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ ส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำไร่ ทำนา จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ภาษาไทย

วิธีการแก้ไข

1. ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะเห็นความสำคัญของการศึกษา ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. อาสาสมัครต้องใช้เวลาหลังจากเลิกเรียนจนถึงเวลากลางคืนทำการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทย

แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

ครู ศศช. ควรทำดำเนินกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอนสู่ครอบครัวของตนเอง และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. การประชุมวิชาการ

“แนวปฏิบัติ ที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”. (2554). กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559. (2551). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ตัวอย่างที่ 3 : ด้านการส่งเสริมอาชีพ

สร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยง

ผู้ศึกษา นางพรพิมล สวัสดิ์

สถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านขุนอมแฮดใน ตำบลสบโขง อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมวกก่อ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านอาชีพ เรื่อง สร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านขุนอมแฮดใน อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งพัฒนาสมาชิกกลุ่มทอผ้าซึ่งเป็นผู้ใหญ่และเด็กเรื่องการทอผ้าควบคู่กันไป โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดในให้สามารถผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทออย่างมีคุณภาพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น และ 2) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้

การดำเนินงานโครงการนี้ได้ประสานงานดำเนินการร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนากลุ่มทอผ้าและภูมิปัญญาในท้องถิ่นร่วมดำเนินงานกันจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าให้ผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน

ผลการดำเนินงานพบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงจำนวน 40 คน มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่ม และดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เด็กและเยาวชนจำนวน 15 คน สามารถนำผ้าที่ทอได้ทำเป็นเครื่องแต่งกายนักเรียน เป็นกระบวนการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาและสร้างอาชีพได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้กับร้านภูฟ้าและแหล่งจำหน่ายอื่น ๆ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านขุนอมแฮดใน หมู่ที่ 5 ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากร 367 คน 92 ครัวเรือน 89 หลังคาเรือน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง อยู่ห่างจากตัวอำเภออมก๋อย 9 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 20 นาที ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรเพื่อการยังชีพและมีการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยใช้กี่เอวมาแต่โบราณโดยมีการออกแบบลวดลายผ้าเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่าลำพังการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพียงกลุ่มเป้าหมายเดียวไม่พอจะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความมั่นคงได้ จึงพระราชทานทุนเพื่อใช้ดำเนินการพัฒนากลุ่มทอผ้าในพื้นที่อำเภออมก๋อยจังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2539 เพื่อใช้ในการดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาเทคนิคและฝีมือจัดซื้ออุปกรณ์ และวัสดุดิบ ช่วยเหลือเรื่องการตลาด โดยนำผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านไปจำหน่ายที่ร้านภูฟ้า ปัจจุบันปี 2556 เกิดกลุ่มทอผ้าในอำเภออมก๋อยจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 กลุ่ม และกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดใน เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบปัญหาหลายเรื่อง เช่น เรื่องคุณภาพสินค้า การบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ การจัดทำบัญชี การตลาด การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว ของสมาชิกกลุ่ม ครอบครัวมีรายได้น้อย และเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้ากับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

เพื่อสนองงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในการส่งเสริมอาชีพ จึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยดำเนินงานโครงการสร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดในขึ้น

สถานที่ทอผ้าในชุมชนบ้านขุนอมแฮดใน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดในให้สามารถผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทออย่างมีคุณภาพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน จำนวน 40 คน
2. เด็กและเยาวชนบ้านขุนอมแฮดใน จำนวน 15 คน

เชิงคุณภาพ

1. สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน เกิดความรู้ทักษะในการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม และการตลาด สามารถนำความรู้และรายได้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว
2. เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะการทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นกระบวนการสืบทอดอนุรักษ์ และสร้างงานอาชีพ

กระบวนการดำเนินงาน

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทราบถึงพัฒนาการกลุ่ม สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน
2. จัดทำโครงการและทำแผนกิจกรรมพัฒนากลุ่มทอผ้าในเรื่องเทคนิคการผลิต การแปรรูปและการตลาด การจัดตั้งกลุ่มรูปแบบสหกรณ์ การจัดทำบัญชี และหลักสูตรการทอผ้าสำหรับเด็กและเยาวชน
3. ประสานงานหน่วยงาน/เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อฝึกอบรมพัฒนาทักษะของกลุ่ม ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 ถนนทุ่งโฮเต็ล จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสหกรณ์เชียงใหม่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ และภูมิปัญญาในหมู่บ้าน
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดและสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม
5. ติดตามและประเมินผลร่วมกับหน่วยงาน/เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีการจัดกิจกรรม

1. การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่องการทอผ้ากะเหรี่ยงเด็กและเยาวชนเรื่องการทอผ้ากะเหรี่ยงที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านขุนอมแฮดใน โดยครูเชิญวิทยากรในหมู่บ้านมาให้ความรู้ด้านการย้อม การทอ โดย ศศช. สนับสนุนวัสดุดิบฝ้ายทอสำหรับทอผ้าจากนั้นครูแนะนำให้เด็กและเยาวชนนำไปฝักย้อมฝ้ายและทอเป็นผ้าที่บ้านร่วมกับผู้ปกครอง จากนั้นนำผ้าทอสีชมพู สีม่วง มาทำเป็นเสื้อสำหรับสวมใส่มาเรียน

2. การดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน

2.1 จัดประชุมวางแผนเตรียมการผลิตโดยมีขั้นตอน ดังนี้ เสนอปริมาณการผลิตผ้าทอ กะเหรี่ยงในรอบปีต่อร้านภูฟ้า (ในวัง) เมื่อได้รับคำตอบจากร้านภูฟ้าว่าในรอบปีสามารถรับสินค้าของกลุ่มได้ปริมาณเท่าไรจากนั้นครูและสมาชิกกลุ่มประชุมแบ่งงานการผลิตให้สอดคล้องกับปริมาณและความต้องการของร้านภูฟ้าในแต่ละงวด (1 ปี มี 4 งวด)

2.2 การพัฒนาเทคนิคการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติเพื่อแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพของผ้าทอ ประเด็นสำคัญอยู่ที่มีการย้อมสีฝ้ายแต่เดิมการผสมสีฝ้ายใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกมะม่วง เปลือกป้อ ใบเสาวรส ครั่ง เพกา จากการศึกษาดูงานแล้วนำมาทดลองทำ จึงพบว่าการนำฝ้ายที่ย้อมสีในครั้งแรกมาทำการย้อมทับโดยใช้วัสดุ จุลสี สนิมเหล็ก ปูนขาว ปูนแดง จะทำให้สีของฝ้ายมีความแก่อ่อนอยู่ในโทนสีเดียวกัน ตัวอย่างเช่นฝ้ายที่ย้อมครั้งแรกด้วยเปลือกมะม่วงแล้วนำมาปั่นน้ำที่ใช้จุลสี 100 กรัม เกลือ 2 ช้อนโต๊ะ น้ำสะอาด 5 ลิตร จะทำให้ฝ้ายเกิดสีเปลี่ยนแปลงสีเขียวเหลืองแก่ เหลืองอ่อน เหลืองปนน้ำตาลเป็นต้น

2.3 การพัฒนาลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง แต่เดิมนิยมทอผ้าเพียงลวดลายเดียวกันทั้งผืนโครงการฯ นี้ได้เชิญวิทยากรจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 มาให้ความรู้เรื่องการประยุกต์ลวดลายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเช่นลายดาว ลายดอกพิทูล ลายกรงไก่ ลายฟันปลา ลายสามเหลี่ยมและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็น ผ้าพันคอ เสื้อ ผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น

2.4 การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยงโดยวิธีสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย ค่าตอบแทนสมาชิก ลูกหนี้ เจ้าหนี้ วัตถุประสงค์เหลือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานเป็นไตรมาส และร่วมกันติดตามและประเมินผล เป็นผลให้ทางกลุ่มมีหุ้นและกองทุนเพิ่มขึ้น

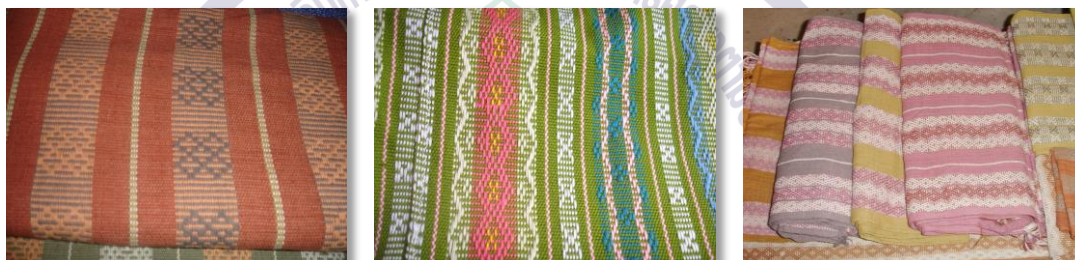
กิจกรรมการทอผ้าของกลุ่มสมาชิก

ผลการดำเนินงาน

1. ผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนเกิดทักษะจากกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าจากภูมิปัญญาในชุมชน สามารถนำผ้าที่ทอได้ไปทำเป็นชุดนักเรียนและเห็นช่องทางประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการอนุรักษ์และสืบต่อองค์ความรู้ในชุมชน

2. กลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้ใหญ่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนากลุ่มและพัฒนาคุณภาพของผ้าทอได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3. กลุ่มสมาชิกได้มีงานทำ มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าในปี 2556 ตลาดฟุ้งฟุ้งร้านภูฟ้า ศูนย์ศิลปาชีพ เทศกาลงานต่าง ๆ ในอำเภอ ศูนย์โอท็อป ร้านค้าในอ้อมก้อย เป็นเงิน 658,391 บาท นอกจากนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้สั่งซื้อผ้าทอเพื่อนำไปแปรรูปสินค้ามูลค่าเป็นเงิน 247,890 บาท

ลายผ้าทอกะเหรี่ยงประยุกต์

๔. ดำเนินการเผยแพร่ โดยจัดทำเอกสาร ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่นรายงานสรุปและประเมินผลการดำเนินงานและเผยแพร่ให้กับหน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทราบ และใช้ชุมชนเป็นฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการทอผ้าให้กับผู้ที่สนใจและชุมชนอื่น ๆ

ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

ปัญหา อุปสรรค

สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดในที่มีอายุ 35 - 60 ปี ส่วนใหญ่ไม่ยอมใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำเอาวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

วิธีการแก้ไข

ศศช.บ้านขุนอมแฮดใน จึงเน้นการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้หลักสูตรผู้ไม่รู้หนังสือ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์และสื่ออื่น ๆ ประกอบ

แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

ครู ศศช. ควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพสมาชิกกลุ่มทอผ้าอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2551). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ตัวอย่างที่ 4 : ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าต้นน้ำ นำแสงสว่าง สร้างความรู้ คู่ชุมชน

ผู้ศึกษา นายวีระชัย พายุหมუნวน และ นางสาวสุรีย์ ยิ่งตระกูลไพโร

สถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ตี้ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ป่าต้นน้ำ นำแสงสว่าง สร้างความรู้ คู่ชุมชน เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ตี้ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการสร้างไฟฟ้าพลังงานน้ำในศูนย์การเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและ ความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดไฟฟ้าพลังงานน้ำในชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชนโดยครูและผู้เรียนร่วมกันสำรวจสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตี้ วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข จัดทำข้อตกลงร่วมกับชุมชน วางแผนการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับผู้เรียนได้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ จัดทำอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ตี้ จัดทำภารกิจของผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ตี้และภารกิจของชาวบ้าน ร่วมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานพบว่าผู้เรียนและชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากร ป่าต้นน้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ ชุมชนมีข้อตกลงเกี่ยวกับเขตพื้นที่ทำกิน และเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อการอนุรักษ์ เกิดอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดี และชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชนครูและชาวบ้านขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช.เข้าชุมชนได้จำนวน 10 คริวเรือน และเตรียมความพร้อมในการขยายต่อไปอีก 15 คริวเรือน เพื่อให้ชุมชนมีระบบไฟฟ้าครอบคลุมทั้งชุมชน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านแม่ดี ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำปัญหาที่พบในชุมชนเช่นการบุกรุกทำลายป่าเพื่อการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างมากมาย เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ชุมชนจึงประสบปัญหาน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากในฤดูฝนรวมถึงการชะล้างพังทลายลงของหน้าดิน และในฤดูร้อนชุมชนก็จะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคมานานหลายปี นอกจากนี้จากการที่ครู ศศช. ไปเยี่ยมชุมชนและได้รับการชักชวนจากชาวบ้านให้ไปดูการทำไร่ ทำให้ครูสังเกตเห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง ครูจึงคิดว่าหากชาวบ้านยังคงทำไร่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวอยู่ คงจะทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดีถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลทำให้น้ำในลำห้วยลดลงไปเรื่อย ๆ และที่สำคัญก็จะทำให้ไม่มีน้ำที่เพียงพอสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำจ่ายไปยัง ศศช. และชุมชน ตลอดจนชาวบ้านก็จะขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค

ดังนั้นครูจึงพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านที่ทำไร่อยู่บริเวณนั้น ซึ่งชาวบ้านมีความเข้าใจ ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของลูกหลาน

สภาพน้ำหลากในฤดูฝน

สภาพพื้นที่ป่าที่ถูกแผ้วถางเพื่อทำไร่

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ดี จึงจัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการสร้างไฟฟ้าพลังงานน้ำในศศช.ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำ
2. เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน
4. เพื่อขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ประชากรบ้านแม่ตีจำนวน 25 ครัวเรือน

ผู้เรียนเด็ก จำนวน 17 คน

เชิงคุณภาพ

ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแล รักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน อันนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิต และชุมชนมีระบบไฟฟ้าครอบคลุมทุกครัวเรือน

กระบวนการดำเนินงาน

1. ครู สํารวจสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตี ที่เป็นต้นกำเนิดแหล่งผลิตระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำสำหรับจ่ายกระแสไฟฟ้าใน ศศช. ในปี พ.ศ. 2554 - 2555
2. ครูและชาวบ้านที่ทำข่าวไร่บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตีร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการทำไร่และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา
3. ครูและชาวบ้านนำปัญหาที่ร่วมกันวิเคราะห์แล้วนำเสนอสู่ที่ประชุมชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคู และชาวบ้าน จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเขตพื้นที่ทำกินและเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตีซึ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์

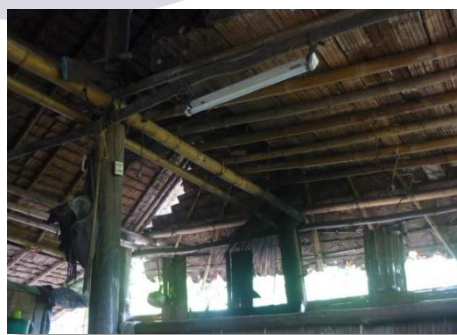

ประชุมวางแผนร่วมกับชาวบ้าน

การกำหนดเขตพื้นที่ป่าใช้สอยและป่าอนุรักษ์

4. ครูและชาวบ้านร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดี
5. ครูจัดกิจกรรมให้ความรู้ให้กับผู้เรียนได้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน
 - 5.1 ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเด็กใน ศศช. โดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียนและร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี
 - 5.2 ครูจัดกิจกรรม “แสงสว่างแลกความรู้ภาษาไทยในครัวเรือน” โดยกำหนดข้อตกลงให้ครัวเรือนที่เชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจากศศช.ต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาไทยที่บ้านในเวลากลางคืน
6. ครูและชุมชนร่วมกันจัดหาอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดีในช่วงการจัดประชุมชาวบ้าน
7. ครูและอาสาสมัครร่วมกันสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำแม่ดี
8. ครูและอาสาสมัครร่วมกันจัดทำภารกิจของผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดีและภารกิจของชาวบ้านในการมีส่วนร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี
9. ครูและชาวบ้านจำนวน 10 ครัวเรือนได้ขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. เข้าสู่ครัวเรือน
10. ครู ชาวบ้าน และเครือข่าย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เตรียมการขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำสำหรับครัวเรือนอีก 15 ครัวเรือน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งชุมชน
11. ครูและชาวบ้านร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน

ไฟฟ้าพลังงานน้ำนำแสงสว่างเข้าสู่ครัวเรือนในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

ผลที่เกิดกับชาวบ้าน

1. ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยมีชาวบ้านจำนวน 5 ครัวเรือน จาก 8 ครัวเรือนได้ย้ายพื้นที่ทำกินจากป่าต้นน้ำแม่ดีลงมาทำในเขตพื้นที่ทำกินที่กำหนดไว้
2. เกิดอาสาสมัครในการดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดี
3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี เช่น การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น การบวชป่า
4. ชาวบ้านได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย
5. ครูและชาวบ้านจำนวน 10 ครัวเรือนได้ขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. ไปใช้ในครัวเรือน
6. ครูและชาวบ้าน และเครือข่าย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีการเตรียมการเพื่อขยายเพื่อขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำสำหรับครัวเรือนอีก 15 ครัวเรือน

ครูและชาวบ้านช่วยกันทำฝายชะลอน้ำ

การอนุรักษ์ป่าด้วยพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน

ผลที่เกิดกับเด็กและเยาวชน

1. เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ
2. มีกิจกรรมปลูกผักและเลี้ยงปลาใน ศศช. โดยใช้ประโยชน์จากน้ำที่เหลือจากการผลิตระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ
3. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี เช่น ร่วมกิจกรรมสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ร่วมกิจกรรมบวชป่า

บ่อเลี้ยงปลาดุกใน ศศช. โดยใช้ น้ำที่เหลือจากการผลิตไฟฟ้า

การเผยแพร่

1. จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ให้ห้องสมุดอำเภอ ห้องสมุด ศศช.
2. จัดนิทรรศการแสดงผลงานแนวปฏิบัติที่ดี ระดับจังหวัด วันที่ 21 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ที่ สำนักงาน กศน. จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไข

ปัญหาอุปสรรค

1. วิถีเกษตรชุมชนเป็นการทำไร่เลื่อนลอย จึงส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
2. งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ ยังไม่เพียงพอสำหรับการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

วิธีการแก้ไข

1. ควรให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
2. ประสานเครือข่าย ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ ให้เพียงพอสำหรับการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

1. ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. จัดทำคู่มือสำหรับชุมชน/ผลิตภัณฑ์ที่จำเป็น เพื่อให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- นระ คมนามูล.(2546). เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียน : การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). การประชุมวิชาการ “แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี”. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). การประชุมวิชาการ
สามทศวรรษการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ :
บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). ประมวลพระราช
ดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร พุทธศักราช 2524-2553. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2551). แผนพัฒนาเด็กและ
เยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรม
ราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน).

ตัวอย่างที่ 5 : ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
ความเชื่อ แรงศรัทธา วัฒนธรรมการย้อมผ้า
ด้วยสีรากเขา

ผู้ศึกษา

นางสาวรัศมี ศิริชโลม และ นายบุญชอบ ล้มงคลเลิศ

สถานศึกษา

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยซี้หมี หมู่ที่ 6
ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอท่าสองยาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง ความเชื่อ แรงศรัทธา วัฒนธรรมการย้อมผ้าด้วยสีรากเขา เป็นการนำเอาความเชื่อและแรงศรัทธาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยสีรากเขา มาส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านห้วยซี้หมียึดถือปฏิบัติกันมาด้วยแรงศรัทธาจากบทกวี ที่กล่าวไว้ว่า “ยว่า โม่ กะชี อะ มะ เหลาะ นี แหมะ โม่ พอ เหงาะ เลอ เขาะ” แปลว่า แม่พระพุทธรเจ้าได้สั่งเสียก่อนตายว่าชุดกะเหรี่ยงต้องย้อมสีด้วยสีรากเขา และความเชื่อที่ว่าการใส่ชุดกะเหรี่ยงที่ทอจากด้ายที่ย้อมสีด้วยสีรากเขาจะทำให้สุขภาพดีและหากมีไว้ในบ้านจะทำให้ร่มเย็นเป็นสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยสีรากเขา 2) ให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ 3) สืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั่งงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่สืบไป โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของ ศศช. บ้านห้วยซี้หมี จำนวน 45 คน และ 2) ผู้ปกครองนักเรียนและชาวบ้าน จำนวน 20 คน ดำเนินการศึกษาโดยให้ผู้เรียนศึกษา สืบหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ปราชญ์

ชาวบ้านและผู้นำภูมิปัญญา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นครูตรวจสอบข้อมูลซ้ำโดยการเชิญ ประชาชนชาวบ้านและผู้นำภูมิปัญญาให้ข้อมูลอีกครั้ง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องการย้อมผ้า ด้วยสีรากลูเกา โดยประชาชนชาวบ้านและผู้นำภูมิปัญญา เมื่อถึงช่วงที่ชาวบ้านทำการย้อมสีผ้าจากราก เชาซึ่งต้องออกไปย้อมนอกหมู่บ้านและนำกลับเข้ามาในหมู่บ้านพร้อมกัน ครูให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก การปฏิบัติจริงจากการเข้าร่วมกิจกรรมย้อมสีด้วยจากรากเชาพร้อมกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดทักษะในการย้อมสีด้วยจากรากเชาและเกิดความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยการแต่งกายด้วย ชุดกะเหรี่ยงที่ย้อมสีด้วยจากรากเชาในทุกวันศุกร์ และวันสำคัญทางศาสนาที่ตนเองนับถือ

ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสี ด้วยจากรากเชา จากการถ่ายทอดความรู้ของจากภูมิปัญญา และลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมการย้อม สีด้วยจากรากเชา นำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ที่ยั่งยืน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายใน ครอบครัวและชุมชน ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน นำไปสู่การสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่ สืบไป โดยร่วมมือกันแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงที่ย้อมสีด้วยจากรากเชาในทุกวันศุกร์และวันสำคัญ ทางศาสนาที่ตนเองนับถือ ในการดำเนินโครงการนี้พบว่า วัฒนธรรมการย้อมสีด้วยจากรากเชาไม่ สามารถจัดกิจกรรมได้ทุกปี เนื่องจากมีข้อห้ามในการย้อมสีด้วยจากรากเชา คือ หากปีไหนมีคนตาย ในหมู่บ้านห้ามทำการย้อมสีด้วยจากรากเชาในปีนั้น และต้องมีด้ายสำหรับใช้ย้อมสี ส่งผลให้การ จัดการศึกษาภาคปฏิบัติต้องรอเวลาในการศึกษา วิธีการแก้ไข ควรมีการจัดทำเอกสารบันทึกข้อมูล วัฒนธรรมการย้อมสีด้วยจากรากเชา เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ ส่วนแนวทางการ พัฒนาต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้ชุมชนอนุรักษ์ต้นเชา โดยการปลูกทดแทนทุกปีก่อนฤดูการหว่านข้าว

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในประเทศ ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศ มีวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา ของชนเผ่าที่หลากหลาย ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบสานไว้

หมู่บ้านห้วยขี้หมี เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงที่มีวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาที่โดดเด่นเป็นของ ตนเอง หนึ่งในนั้นคือวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยจากรากเชา โดยวัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้าน ห้วยขี้หมียึดถือปฏิบัติกัน มาด้วยแรงศรัทธาจากบทกวีที่กล่าวไว้ว่า “ยว่า โม กะ ชี อะ มะ เหลาะ นี แหมะ โม พอ เหงาะ เลอ เชาะ” แปลว่า แม่พระพุทธรเจ้าได้สั่งเสียก่อนตายว่าชุดกะเหรี่ยงต้องย้อมสี ด้วยจากรากเชา และความเชื่อที่ว่าการใส่ชุดกะเหรี่ยงที่ทอจากด้ายที่ย้อมสีรากลูเกาจะทำให้สุขภาพดี และหากมีไว้ในบ้านจะทำให้ร่มเย็นเป็นสุข นอกจากนี้การแต่งกายชุดกะเหรี่ยงที่ทอจากด้ายที่ย้อมสี

ด้วยรากเขา จะใช้ในงานประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน เช่น วันพ่อ วันแม่ ประเพณีกินผี ผู้หญิงใส่ในวันแต่งงาน มัดมือในโอกาสต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันวัฒนธรรมนี้เสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากการนิยมแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงลดน้อยลง อีกทั้งการย้อมด้ายด้วยรากเขามีขั้นตอนการทำที่มากกว่าการย้อมด้ายจากสีอื่น ๆ

ชาวบ้านแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงย้อมด้วยรากเขา

การย้อมสีด้ายจากรากเขาจะต้องมีการเตรียมด้ายก่อน ด้วยการย้อมด้ายด้วยงา ใบส้มป่อย ชี้ได้จากต้นไผ่อ่อน 1 รอบ จากนั้นจึงนำไปย้อมด้วยรากเขาอีกครั้ง และห้ามย้อมสีรากเขาในหมู่บ้าน ส่วนของต้นเขาที่นำมาใช้ย้อมสีเอาเฉพาะราก โดยต้องขุดจากใต้ดินนำมาหั่นและตำเป็นผงละเอียด ด้วยครกกระเดื่องจึงจะย้อมสีติดได้ หากปีไหนมีคนตายในหมู่บ้านห้ามทำการย้อมสีรากเขาในปีนั้น ขณะทำการย้อมสีรากเขา ห้ามกินขมิ้น กุ้ง ปู เพราะจะทำให้ย้อมสีด้ายไม่ติด และต้องนำด้ายที่ย้อมสีด้วยรากเขากลับหมู่บ้านพร้อมกัน พร้อมทั้งทำพิธีขอขมาต้นเขาเมื่อทำการย้อมสีเสร็จ และจากการศึกษาข้อมูลพบว่า วัฒนธรรมนี้มีเฉพาะหมู่บ้านห้วยขี้หมื่นเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมแห่งเดียวที่พบในจังหวัดตากและอาจเป็นแห่งเดียวในประเทศไทย

ต้นเขา เป็นชื่อเรียกตามภาษากะเหรี่ยง รากมีลักษณะเป็นเหง้า ขยายพันธุ์โดยรากเหง้า ลักษณะคล้ายมันสำปะหลัง โดยต้นโตเต็มที่จะมีลำต้นสูงประมาณ 2 – 2.50 เมตร การนำส่วนรากมาใช้ในการย้อมสีด้ายจะใช้เฉพาะเหง้า หลังจากขุดเหง้ามาใช้แล้ว จะใช้วิธีการฝังกลบเพื่อให้ต้นงอกใหม่จากเหง้าที่เหลือ

ต้นเขา

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยซี้หมี ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยรากเขาเซะ จึงได้จัดการศึกษาวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขาเซะให้กับนักเรียนเพื่อให้วัฒนธรรมนี้คงอยู่สืบไป และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 – 2559) ตามวัตถุประสงค์ที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขาเซะ
2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเพื่อสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่สืบไป

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยซี้หมี จำนวน 45 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียนและชาวบ้านห้วยซี้หมี หมู่ที่ 6 ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 20 คน

เชิงคุณภาพ

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขาเซะ เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน นำไปสู่การสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่สืบไป

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ครูศศช.บ้านห้วยซี้หมี คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนร่วมการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน
2. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาสัมภาษณ์ผู้นำทางภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขาเซะ วิธีการ ขั้นตอนการย้อมสี โดยให้นักเรียนบันทึกลงในสมุดบันทึกพร้อมบันทึกชื่อผู้ให้ข้อมูลแล้วออกมานำเสนอข้อมูลของแต่ละกลุ่มหน้าชั้นเรียน
3. ครูและนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม นำข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลมาสรุปข้อมูลร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกันในเบื้องต้น

4. ครูนำข้อมูลจากนักเรียน สอบถามข้อมูลด้วยตนเอง โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำ
ภูมิปัญญาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องที่สุด

5. เมื่อถึงช่วงที่ชาวบ้านทำการย้อมสีด้วยรากเขา ครูให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
1 - 6 เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวของตนเอง โดยนำความรู้ที่ได้รับจากปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ
ภูมิปัญญามาช่วยงานในครอบครัวและเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการย้อมสีด้วยรากเขา
เพื่อให้มีส่วนร่วมในครอบครัวและชุมชนผ่านกิจกรรมดังกล่าว และเกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า
วัฒนธรรมของตนเองและเป็นการสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาการย้อมสีจากรากเขา โดยให้นักเรียน
ใส่ชุดกะเหรี่ยงจากรากเขาทุกวันศุกร์ (ผู้หญิงใส่ชุดกะเหรี่ยงสีขาวทั่วไป) ใส่ไปโบสถ์ในวันอาทิตย์
สำหรับผู้นับถือศาสนาคริสต์ และใส่ไปวัดในวันสำคัญทางศาสนาสำหรับผู้นับถือศาสนาพุทธ

6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำภูมิปัญญามาทบทวนให้
ความรู้ไขข้อสงสัยให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เรื่อง การย้อมสีด้วยรากเขา และการ
อนุรักษ์สืบสาน วัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขา

7. ประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แล้วนำมาสรุปผลการจัดกิจกรรม

ผลที่เกิดกับผู้เรียนและชุมชน

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขา
2. ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
นำไปสู่การสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่สืบไป โดย
ร่วมมือกันแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงที่ย้อมสีด้วยรากเขาในทุกวันศุกร์และวันสำคัญทางศาสนาที่
ตนเองนับถือ
3. เกิดการเชื่อมโยงความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมการย้อมสีด้วยรากเขาที่
เป็นกิจกรรมภายในครอบครัว และเป็นกิจกรรมที่ทำพร้อมกันทั้งชุมชน
4. ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวและชุมชน
5. คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของตน โดยร่วมมือกันแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงที่ย้อมสีด้วยรากเขาวันสำคัญทางศาสนา
ที่ตนเองนับถือ และสามารถขายผ้าทอและ ด้ายที่ย้อมด้วยสีรากเขาให้กับชนเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านอื่น
เนื่องจากหมู่บ้านอื่นไม่สามารถย้อมสีด้วยรากเขาได้ จึงต้องซื้อจากบ้านห้วยซี้หมี

ชาวบ้านร่วมกันย้อมสีด้วยรากเขา

ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไข

ปัญหาอุปสรรค

วัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขาไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ทุกปี เนื่องจากมีข้อห้ามของประเพณี วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยง คือ หากปีไหนมีคนตายในหมู่บ้านห้ามทำการย้อมสีรากเขาในปีนั้น และความพร้อมของชุมชนที่ต้องมีด้ายสำหรับใช้ย้อมสี ส่งผลให้การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติต้องรอเวลาในการศึกษานาน

วิธีการแก้ไข

ควรมีการจัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลวัฒนธรรมการย้อมสีด้วยรากเขา เพื่อป้องกันการสูญหายของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่ากะเหรี่ยงแห่งเดียว หรืออาจมีการศึกษาวิธีการเก็บรักษาผงสีจากรากเขาไว้ใช้ในปีที่ชุมชนมีความพร้อม

แนวทางการพัฒนาต่อเนื่อง

ส่งเสริมให้ชุมชนอนุรักษ์ต้นเขา โดยการปลูกทดแทนทุกปีก่อนฤดูกลหวานข้าว

เอกสารอ้างอิง

พัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ, สถาบัน. **การประชุมวิชาการ** การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีปีงบประมาณ 2557. (2557). อุบลราชธานี : บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.

บรรณานุกรม

- การเขียนรายการอ้างอิงในเนื้อหาบทความและรายการเอกสาร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://asj.oas.psu.ac.th/content/ref> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 มิถุนายน 2560).
- จิตรภรณ์ เทวะนา. (2559). **กล่องความรู้กินได้ Knowledge Box Set “การเพาะต้นอ่อนพืชออร์แกนิก”**. (ม.ป.ท.).
- ธีรพงษ์ แก่นอินทร์. (2556). **แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.qa.psu.ac.th/document/pqa/56/แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี%20อ.ธีรพงษ์%20เอกสารสี.pdf (วันที่ค้นข้อมูล : 31 มีนาคม 2560)
- มหาวิทยาลัยหอการค้า สำนักทะเบียนและประมวลผล. (ม.ป.ป.). **Best Practice กับการจัดการความรู้**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://register.utcc.ac.th/KM2553/DATA/Document/Best%20Practice.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล : 31 มีนาคม 2560)
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. (2557). **การประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีงบประมาณ 2557**. อุบลราชธานี : บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. (2558). **การประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 ปีงบประมาณ 2558**. นนทบุรี : บริษัท ฟินิกซ์อินเตอร์ซัพพลาย จำกัด.
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. (2559). **คู่มือการทำวิจัยอย่างง่ายของครู กศน..** ลำปาง : งานการพิมพ์ สถาบัน กศน. ภาคเหนือ.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2551). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 - 2559**. กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายจำเริญ มุลฟอง	ผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายสมชาย เต็ดขาด	รองผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคเหนือ

คณะทำงาน

นางอรวรรณ ฟังเพราะ	ครู ชำนาญการพิเศษ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางรสาพร หม้อศรีใจ	ครู ชำนาญการพิเศษ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายนิพนธ์ ณ จันตา	ครู ชำนาญการพิเศษ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายเสถียรพงศ์ ใจเย็น	ครู	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ

ผู้รวบรวม/เรียบเรียง/เขียน/จัดทำรูปเล่ม

นางพิมพ์พรรณ ยอดคำ	ข้าราชการบำนาญ
นางอรวรรณ ฟังเพราะ	ครู ชำนาญการพิเศษ
นางรสาพร หม้อศรีใจ	ครู ชำนาญการพิเศษ
นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ
นายเสถียรพงศ์ ใจเย็น	ครู

คณะบรรณาธิการ

นายสมชาย เต็ดขาด	รองผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายสมโภช จันทรคำภู	หัวหน้าส่วนพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูง

ผู้ออกแบบรูปเล่ม

นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายเสถียรพงศ์ ใจเย็น	ครู	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ

ผู้ออกแบบปก

นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
-------------------------	--------------	---------------------

เอกสารวิชาการลำดับที่

06/2560	มิถุนายน 2560
---------	---------------

เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 06/2560
สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
มิถุนายน 2560

